

Aikuiskoulutustukien kohdentuminen sekä merkitykset taloudelle ja työllisyydelle

Sosiaalitieteiden kandidaatintutkielma

Laatija:
Laura Siitari

28.3.2024
Turku

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalitieteet

Tekijä: Laura Siitari

Otsikko: Aikuiskoulutustukien kohdentuminen sekä merkitykset taloudelle ja työllisyydelle

Ohjaaja: yliopisto-opettaja Hans Hämäläinen

Sivumäärä: 38 sivua

Päivämäärä: 28.3.2024

Suomalaista aikuiskoulutustukijärjestelmää ollaan lakkauttamassa syksyllä 2024. Lakkauttamista on perusteltu talous- ja työllisyysvaikutuksilla sekä tuen kohdentumiseen liittyvillä tekijöillä. Tutkielmassa tarkastellaan aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella aikuiskoulutustukien kohdentumista sekä merkityksiä taloudelle ja työllisyydelle. Hallituksen perusteluiden lisäksi viitekehystenä ovat koulutuksen ja talouden vuorovaikutusta käsittelevä inhimillisen pääoman teoria sekä suomalaista aikuiskoulutustukea koskevat ajankohtaiset asiakirjat.

Aineistona on yksitoista vuosina 2011–2023 ilmestynyttä tutkimusartikkelia ja tieteellisen kokoelmateoksen lukua. Menetelmänä on kuvaileva narratiivinen kirjallisuuskatsaus, jonka avulla pyritään saamaan laaja-alainen käsitys tutkielman aiheista sekä vetämään yhteen aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta.

Tulokset osoittavat, että aikuiskoulutuksen taloudelliset merkitykset ovat vaihtelevia. Vaikka useimmat tutkimukset viittaavat myönteisiin ansiovaikutuksiin, tulokset vaihtelevat maittain ja koulutusmuodoittain. Yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat tuloksiin, mutta yleisesti aikuiskoulutuksella on potentiaalia parantaa taloudellista asemaa pidemmällä aikavälillä. Lisätutkimus eri konteksteissa ja väestöryhmissä on kuitenkin tarpeen.

Työllisyyden osalta tutkimustulokset osoittavat, että etenkin muodollisella aikuiskoulutuksella on yleisesti positiivisia työllisyysvaikutuksia, vaikka lyhyellä aikavälillä saattaa esiintyä työllisyyden laskua. Tulokset vaihtelevat huomattavasti maiden taloudellisten olosuhteiden ja institutionaalisten tekijöiden mukaan. Aikuiskoulutustuet ovat tulosten mukaan tehokkaita erityisesti matalasti koulutettujen, ikääntyneiden sekä naisten työllisyyden parantamisessa.

Aikuiskoulutustukien kohdentaminen matalasti koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville on tulosten mukaan perusteltua. Keskeinen kysymys on, miten nämä ryhmät saataisiin motivoitua osallistumaan aikuiskoulutukseen. Tuloksissa korostuu tarve arvioida aikuiskoulutuksen vaikutuksia eri väestöryhmissä sekä laajemmin sosiaalisessa ja taloudellisessa kontekstissa. Lisäksi on tärkeää tunnistaa mahdolliset rakenteelliset esteet ja sosiaaliset tekijät sekä tarjota eri väestöryhmille monipuolisia kannustimia koulutukseen osallistumisen edistämiseksi.

Avainsanat: aikuiskoulutus, aikuiskoulutustuki, talous, työllisyys, kohdentuminen

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	INHIMILLISEN PÄÄOMAN TEORIA	6
3	AIKUISKOULUTUSTUKI	8
3.1	Aikuiskoulutus käsitteenä	8
3.2	Suomalainen aikuiskoulutustukijärjestelmä	8
3.3	Suomalaisen aikuiskoulutustuen nykytila ja haasteet	9
4	TUTKIMUSASETELMA	12
4.1	Aineisto	12
4.2	Menetelmä	13
5	AIKUISKOULUTUSTUKIEN MERKITYS JA KOHDENTUMINEN	14
5.1	Aikuiskoulutustuet ja talous	14
5.2	Aikuiskoulutustuet ja työllisyys	17
5.3	Aikuiskoulutustukien kohdentuminen	20
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
	Lähteet	29
	Liitteet	36
	Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valikoituneet artikkelit	36

1 JOHDANTO

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa *Vahva ja välittävä Suomi* on linjattu rakennepoliittisista toimista, joilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista. Osana muun sosiaaliturvan ja verotuksen kokonaisuutta hallitus on linjannut aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta 1.8.2024 alkaen. Aikuisten suorittamia tutkintoja halutaan jatkossa suunnata erityisesti opintoihin, jotka nostavat koulutustasoa tai parantavat työmarkkina-asemaa. Lisäksi halutaan ehkäistä koulutuksen kasautumista. (Valtioneuvosto 2023a, 89–91, 241–242.) Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella pyritään lisäämään työllisyyttä ja säästämään julkisia menoja. Toimenpiteillä on arvioitu olevan vuotuisia työllisyysvaikutuksia 10 000 työllisen osalta, minkä lisäksi tuen lakkauttamisen odotetaan säästävän julkisen talouden varoja 175 miljoonaa euroa vuodessa. Hallituksen vaikutusarvioiden mukaan lakkauttaminen tulee todennäköisesti lisäämään työssäkäyntiä eikä sillä tule olemaan merkittäviä negatiivisia vaikutuksia yksilöille tai työnantajille. (HE 8/2024 vp, 29–30, 36, 43.) Julkiset varat eivät viimeaikaisten arvioiden mukaan tule yksin riittämään kaikkien tämänhetkisten osaamis- ja koulutustarpeiden kattamiseen, minkä vuoksi julkisesti tuettua koulutusta on suositeltu jatkossa kohdentamaan sellaiseen koulutukseen, josta koituu hyötyjä myös yhteiskunnalle (OECD 2020; Valtioneuvosto 2023b, 90–91).

Aikuisten kouluttautuminen on ollut Suomessa viime vuosikymmeninä huomattavassa kasvussa erityisesti toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa (Kauhanen & Virtanen 2021, 3). Vuoden 2022 tietojen mukaan aikuiskoulutuksen osallistumisaste oli Suomessa EU-vertailun korkeinta tasoa yhdessä Alankomaiden ja Ruotsin kanssa (OECD 2022, 112). Kouluttautumisen suosion taustalla on arveltu olevan globalisaation, väestön ikääntymisen ja teknologisen kehityksen aiheuttamat muutokset työelämässä. Nämä muutokset ovat lisänneet yksilöiden tarvetta päivittää osaamistaan ja synnyttäneet valtiolle yleisen tarpeen vahvistaa aikuiskoulutusta yritysten ja talouden kilpailukyvyn ylläpitämiseksi. (OECD 2020.) Näin ollen myös aikuiskoulutuksen tarjonta on lisääntynyt yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten seurauksena (Eurydice 2023). Työuran aikainen jatkuva oppiminen on tunnistettu tehokkaimmaksi keinoksi vastata työelämän, teknologian ja maailman muutoksiin (Valtioneuvosto 2020, 13). Alun perin aikuiskoulutustuella onkin pyritty mahdollistamaan juuri jatkuva oppiminen työmarkkinoiden murroksen keskellä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023, 4).

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on herättänyt runsaasti julkista keskustelua. Työministeri Arto Satonen on perustellut tuen lakkauttamista sen negatiivisella kustannus-höyrysuhteella sekä sillä, että tukea ovat hyödyntäneet pääasiassa jo valmiiksi korkeakoulutetut henkilöt, jolloin tuen kohdentuminen on sosioekonomisesti vinoutunutta. Satosen mukaan aikuiskoulutustuella on myös alun perin ollut tarkoitus vastata työmarkkinoiden murrokseen eikä sen ole ollut tarkoitus ratkaista esimerkiksi työn kuormittavuuden aiheuttamia ongelmia. (Eduskunta 2024b, 42.) Monet ammatti- ja etujärjestöt ovat puolestaan julkisesti vastustaneet aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Lakkauttamisen on muun muassa arvioitu pahentavan kuntien ja hyvinvointialueiden työvoimapulaa entisestään (OAJ 2023) sekä vaikuttavan negatiivisesti sotealoihin, joiden henkilöstö on ollut suurin yksittäinen tuen käyttäjäryhmä (Tehy 2023).

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista koskeva hallituksen esitys (HE 8/2024 vp) oli lausuntokierroksella vuodenvaihteessa 2023–2024. Lausunnoista valtaosassa lakkauttamisesitystä vastustettiin (Lausuntopalvelu 2024). Lakkauttamisesitystä koskevissa eduskuntakäsittelyissä helmikuussa 2024 opposition kansanedustajat kiinnittivät huomiota muun muassa moniin naisvaltaisille työvoimapula-aloille kohdistuviin kielteisiin vaikutuksiin ja työelämän tasa-arvon heikentämiseen. Hallituksen edustajat taas puolustivat esitystä vedoten sen merkittäviin työllisyysvaikutuksiin, korkeakoulutettujen tuensaajien korkeaan määrään sekä valtion heikkoon taloustilanteeseen. Keskusteluissa korostettiin myös sitä, ettei aikuiskoulutustuen alkuperäinen tarkoitus ole ollut ratkaista työhyvinvoinnin tai ihmisten jaksamisen haasteita. (Eduskunta 2024a; Eduskunta 2024b, 41–81.)

Edellä kuvatun perusteella Petteri Orpon hallituksen keskeisimmät perustelut aikuiskoulutustuen lakkauttamiselle liittyvät talouteen, työllisyyteen ja aikuiskoulutustuen kohdentumiseen. Tämän tutkielman aiheet ovat suoraan peräisin näistä hallituksen perusteluista. Tutkielmassa analysoidaan tutkimuskirjallisuuden pohjalta aikuiskoulutustukien merkityksiä taloudelle ja työllisyydelle. Lisäksi tarkastellaan, miten aikuiskoulutustuet kohdentuvat eri väestöryhmissä ja mitkä tekijät kohdentumiseen vaikuttavat.

2 INHIMILLISEN PÄÄOMAN TEORIA

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen voi nähdä liittyvän läheisesti keskusteluun koulutuksen ja talouden välisestä vuorovaikutuksesta, jota on tutkimuskirjallisuudessa käsitelty laajasti inhimillisen pääoman teoria yhteydessä. Perinteisesti inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan yksilön kerryttämää pääomaa, joka muodostuu taidoista, tiedoista, ideoista, osaamisesta ja terveydestä (Schultz 1961, 1; Becker 2006, 292). Toisin sanoen inhimillinen pääoma kattaa synnynnäiset kyvyt, henkilökohtaiset ominaisuudet ja kumulatiiviset oppimiskokemukset, jotka lisäävät tietoa ja tätä kautta yksilöiden tuottavuutta (Valero 2021, 556). Inhimillinen pääoma voi olla joko yleistä tai erityistä. Yleinen pääoma parantaa tuottavuutta eri työtehtävissä, kun taas erityinen hyödyttää vain tietyssä organisaatiossa tai tehtävässä. Monet inhimillisen pääoman muodot sijoittuvat näiden ääripäiden välille. (McCall, Smith & Wunsch 2016, 493.)

Inhimillisen pääoman teorian perusta luotiin jo joitakin satoja vuosia sitten, kun varhaiset taloustieteilijät havaitsivat yksilöiden taitojen vaikuttavan heidän taloudelliseen asemaansa (Brewer, Hentschke & Eide 2010, 193). Teorian keskeisenä ajatuksena on, että koulutukseen tehtävät investoinnit edistävät inhimillisen pääoman kertymistä, mikä puolestaan lisää yksilön tuottavuutta ja siten myös yhteiskunnan talouskasvua (Schultz 1961; Becker 1994; Mincer 1984). Koulutuksen avulla yksilöt hankkivat tarvittavat tiedot, taidot ja kyvyt, jotka parantavat heidän tuottavuuttaan ja ansaintamahdollisuuksiaan (Schultz 1961; Mincer 1984). Lisäksi teorian mukaan yksilöt tekevät rationaalisia päätöksiä investoidessaan omaan inhimilliseen pääomaansa odotettavissa olevien tuottojen perusteella (Becker 1994). Kaiken kaikkiaan inhimillisellä pääomalla on teorian mukaan keskeinen asema talouskasvun edistämisessä: koulutukseen investoiminen lisää inhimillistä pääomaa, mikä puolestaan edistää tuottavuuden kasvua ja talouskehitystä (Mincer 1984).

Inhimillisen pääoman teorian kehityshistorian alkuvaiheessa sitä kritisoitiin muun muassa liian mekanistisesta suhtautumisesta ihmisiä ja heidän kykyjensä kohtaan. Lähestymistavan koettiin liittyvän liian läheisesti koneisiin ja orjuuteen. (Schultz 1961, 2; Becker 1994, 16.) Kritiikistä huolimatta teorialla on ollut jo pitkään merkittävä asema muun muassa sen tutkimisessa, miten yhteiskunnan resursseja tulisi kohdentaa erityyppisiin investointeihin, kuten koulutukseen. Koulutukseen tehtäviä investointeja koskevissa kustannus-hyötyanalyysseissä on havaittu, että matalimmin koulutettujen koulutukseen sijoitetut varat tuottavat yleensä merkittäviä taloudellisia hyötyjä. (Woodhall 1987, 1–2.) Suuri osa

inhimillistä pääomaa koskevasta tutkimuksesta onkin vuosikymmenten varrella keskittynyt nimenomaan koulutukseen, vaikka inhimillinen pääoma kattaa myös muita ulottuvuuksia, kuten yksilöiden kyvyt tai ominaisuudet (Valero 2021, 556).

Myös uudemmassa tutkimuksessa on tunnistettu inhimillisen pääoman ja erityisesti koulutuksen laadun ratkaiseva merkitys talouskasvun edistämässä. Uudemmissa moderneihin aineistoihin ja menetelmiin perustuvissa tutkimuksissa on edelleen osoitettu vahva yhteys koulutuksen ja talouskasvun välillä ja korostettu heikoimmassa asemassa oleville kohdistettujen koulutusinvestointien taloudellisia hyötyjä. (Valero 2021.) Inhimillinen pääoma on nykyään tunnustettu tärkeimmäksi pääomamuodoksi, koska pelkästään fyysisen pääoman, kuten koneiden ja laitteiden, avulla ei pystytä tuottamaan kasvua (Becker 2006, 292). Inhimillisen pääoman merkityksestä talouskasvulle ja kehitykselle ollaan tutkimuksessa melko yksimielisiä, mutta taustalla vaikuttavista mekanismeista (Valero 2021, 555–556) sekä koulutuksen ja yksilön ansioiden välisen kausaalisen suhteen osoittamisesta (Kontio & Sailer 2017, 119–121) esiintyy edelleen erimielisyyttä.

3 AIKUISKOULUTUSTUKI

3.1 Aikuiskoulutus käsitteenä

Aikuiskoulutusta koskevassa tutkimuskirjallisuudessa muodollinen ja epämuodollinen koulutus ja oppiminen (*formal/non-formal education and learning*) erotellaan tyypillisesti toisistaan (ks. esim. Jarvis 2010, 42; OECD 2023, 134–135). Englanninkielisessä kirjallisuudessa aikuiskoulutuksesta eri muodoissaan käytetään tavallisesti termejä *adult learning*, *adult education* ja *adult training*. Yleisesti käytössä olevien kansainvälisten määritelmien mukaan aikuiskoulutuksella tarkoitetaan peruskoulutuksen jälkeen aikuisten suorittamaa muodollista, epämuodollista ja täydentävää koulutusta (UNESCO 2016, 29; OECD 2023, 134–135).

Suomessa aikuiskoulutus nähdään työelämässä jo toimineille aikuisille suunnattuna nuorten koulujärjestelmäkoulutuksesta erillisenä koulutuksena (Tilastokeskus 2023). Aikuisopiskelija voi opiskella kaikilla koulutusasteilla aina perusopetuksesta korkea-asteen koulutukseen saakka (Eurydice 2023). Huomionarvoista on, että viime aikoina on alettu yhä laajemmin käyttää elinikäisen oppimisen (*lifelong learning*) käsitettä eräänlaisena yläkäsitteenä erilaisille aikuisille suunnatuille koulutuksen ja oppimisen muodoille (Jarvis 2010, 52).

Tässä tutkielmassa aikuiskoulutuksella viitataan yleisen valmistumisiän jälkeen aloitettuun muodolliseen tai epämuodolliseen koulutukseen (ks. Mitsundstrand 2019, 15).

Aikuiskoulutustuella puolestaan tarkoitetaan valtion aikuisopiskelijoille tarjoamaa taloudellista tukea. Aikuisilla viitataan tässä yhteydessä 25–64-vuotiaisiin henkilöihin, mikä on yleisesti käytetty jaottelu aikuiskoulutustutkimuksessa (ks. esim. OECD 2023, 46).

Tutkielmassa käytetään selvyuden vuoksi vain aikuiskoulutus-termiä kattamaan erilaiset aikuiskoulutuksen muodot.

3.2 Suomalainen aikuiskoulutustukijärjestelmä

Aikuiskoulutusetuuksilla on monia tehtäviä. Yksilöille ne mahdollistavat muun muassa työnantajasta riippumattoman osaamisen kehittämisen, työnantajille ne ovat mahdollisuus hankkia osaavia työntekijöitä ja yhteiskunnan näkökulmasta etuudet edistävät osaamisen kehittämisen tasa-arvoisuutta. (Huttula & Yli-Suomu 2021, 44–45.) Suomalainen aikuiskoulutusjärjestelmä ei ole johdonmukaisen prosessin tai poliittisten päätösten tulos vaan se on muovautunut pala palalta historian saatossa erilaisten koulutustarpeiden ilmaannuttua

(Eurydice 2023). Tässä luvussa käsiteltävä aikuiskoulutustuki edeltäjineen on kuulunut suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään jo 50 vuoden ajan. Tukea on uudistettu useita kertoja vuosien varrella, mutta sen pääasiallinen tarkoitus on alusta alkaen ollut tarjota ansioperustaista toimeentuloturvaa aikuisten suorittamien opintojen ajaksi. (Metsämäki & Vanala 2020, 51–52; Huttula & Yli-Suomi 2021, 41–42.)

Nykymuotoinen aikuiskoulutustuki on Työllisyysrahaston myöntämää rahallista tukea, jota voi saada opintovapaalla tapahtuvaa osa- tai kokoaikaista opiskelua varten. Palkansaajien aikuiskoulutustuki rahoitetaan kokonaan palkansaajien ja työnantajien maksamista työttömyysvakuutusmaksuista. Yrittäjien aikuiskoulutustuen rahoitus tulee valtiolta. Tuki on ansiosidonnaista ja sitä on mahdollista saada yhteensä viidentoista kuukauden ajan. Vuonna 2022 palkansaajien tukea maksettiin noin 175 miljoonaa euroa yli 30 000 henkilölle. Valtaosa tuensaajista oli palkansaajia. (Työllisyysrahasto 2023a, 2–4.) Aikuiskoulutustuen saamiseksi hakijalla on oltava vähintään kahdeksan vuoden työhistoria sekä palkansaajilla voimassaoleva työ- tai virkasuhde (Metsämäki & Vanala 2020, 52). Tuen myöntämisen edellytyksistä, sen saamisen rajoituksista, tuen määrästä ja muista etuutta koskevista yksityiskohdista säädetään aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (1276/2000). Lisäksi opintovapaalaki (273/1979) takaa työntekijälle oikeuden kahden vuoden opintovapaaseen.

Tyypillinen aikuiskoulutustuen saaja on alle 40-vuotias julkishallinnossa työskentelevä nainen. Esimerkiksi vuonna 2022 tuensaajista naisia oli 76 prosenttia ja yli puolet kaikista tuensaajista oli alle 40-vuotiaita. Valtaosa aikuiskoulutustuella opiskelevista osallistui tutkintoon johtavaan koulutukseen. Suosituimpia opiskeltavia aloja olivat sosiaali- ja terveysala, liikunta-ala sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alat. (Työllisyysrahasto 2022, 24–28.) Eniten aikuiskoulutustuella opiskellaan ammattikorkeakouluissa ja seuraavaksi eniten yliopistoissa sekä ammatillisissa oppilaitoksissa (Työllisyysrahasto 2023b, 7–8). Aikuiskoulutustuen saajien pääasiallisina syinä opiskelulle ovat olleet nykyisen työn kuormittavuus sekä alanvaihto- ja urakehityssuunnitelmat (Työllisyysrahasto 2023c).

3.3 Suomalaisen aikuiskoulutustuen nykytila ja haasteet

Suomalaista aikuiskoulutusjärjestelmää on viime aikoina käsitelty useissa raporteissa ja selvityksissä. Elinikäistä oppimista koskevan lainsäädännön ja palvelukokonaisuuden on todettu hajautuneen lukuisille eri oikeudenaloille ja toimijoille, minkä lisäksi erilaisia kohderyhmiä on useita. Hajanaisuuden on todettu vaikeuttavan aikuiskoulutusta koskevien

politiikkatoimien määrittelyä ja kehittämistä. (Huttula & Yli-Suomu 2021, 17–19.) Monet selvitykset ovat osoittaneet, että aikuiskoulutukseen osallistuminen on Suomessa sosioekonomisesti vinoutunutta. Aikuiskoulutustuki on suurelta osin kohdentunut korkeakoulutetuille, sillä Suomessa aikuiskoulutustuen saajista puolella oli vuoden 2022 tietojen mukaan koulutuksen alkaessa jo aikaisempi korkeakoulututkinto, ja tuensaajien koulutusta edeltäneiden ansioiden mediaani oli 3242 euroa kuukaudessa (Työllisyysrahasto 2023b, 22–23). Aikuiskoulutustukea ovat siis pääasiassa hyödyntäneet jo korkeakoulutetut, vaikka eniten siitä hyötyisivät heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat ja matalimmin koulutetut. (OECD 2020; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022; HE 8/2024 vp.)

Aikuiskoulutustuen on myös arveltu kohdentuvan usein opintoihin, joita opiskelijat olisivat aloittaneet ilman tukeakin (Seuri 2023, 50). Edellä kuvatusta johtuen koulutus myös kasaantuu, koska lähes puolet aikuiskoulutustuen saajista on jo suorittanut korkeakoulututkinnon opintojen alkaessa ja suurin osa tuensaajista opiskelee korkeakoulussa. Samaan aikaan matalasti koulutetut osallistuvat koulutukseen vähemmän. Tämä osoittaa, ettei aikuiskoulutustuki ole riittävästi vastannut työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin. (Metsämäki & Vanala 2020, 53–54.)

Suomalaisen aikuiskoulutusetuusjärjestelmän haasteita ovat koulutusetuuksien kasaantuminen sosioekonomisen aseman perusteella, tiettyjen ryhmien syrjäytyminen koulutusjärjestelmästä sekä työn ja osaamisen kohtaanto-ongelmat (Huttula & Yli-Suomu 2021, 62–63).

Aikuiskoulutuksen rahoitusta on myös moitittu epätasa-arvoiseksi, kun julkisia varoja suunnataan työelämässä jo oleville korkeakoulutetuille, vaikka monet muut väestöryhmät hyötyisivät koulutustuista enemmän (Suhonen 2018). Lisäksi on havaittu, että aikuiskoulutustuki voi muokata korkeakouluopiskelijoiden joukkoa vanhempaan ja korkeammin koulutettuun suuntaan, mikä voi johtaa nuorten ja matalammin koulutettujen jäämiseen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle (Seuri 2023, 37). Valtaosa aikuiskoulutustuen saajista opiskelee täysipäiväisesti ja on opintojensa aikana opintovapaalla. Päätoiminen opiskelu työn ohessa opiskelun sijaan on nähty ongelmalliseksi vallitsevassa tilanteessa, jossa työvoimapula ja huoltosuhteen heikkeneminen ovat suuria yhteiskunnallisia haasteita. (Huttula & Yli-Suomu 2021, 60.)

Aikuiskoulutustukea myöntävän Työllisyysrahaston tehtäviä, tukimuotoja ja toimintaa koskevassa raportissa on muun ohella arvioitu aikuiskoulutustuen hyötyjä ja haittoja yksilön, työnantajien ja yhteiskunnan näkökulmista. Taulukkoon 1 on koostettu kyseisestä arviosta aikuiskoulutustukea koskevat kohdat.

Taulukko 1. Aikuiskoulutustuen hyödyt ja haitat yksilön, työnantajan ja yhteiskunnan näkökulmasta (mukaillen Huttula & Yli-Suomu 2021, 46–48)

	YKSIÖ	TYÖNANTAJA	YHTEISKUNTA
HYÖDYT	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollistaa opiskelun esimerkiksi perheellisille ja asuntovelallisille aikuisille • edesauttaa urasuunnittelua ja työtehtävien vaihtoa 	<ul style="list-style-type: none"> • edesauttaa uuden osaamisen ja työvoiman tehokasta hankkimista 	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollistaa yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet kaikille • lisää työmarkkinoiden dynaamisuutta
HAITAT	<ul style="list-style-type: none"> • ei tue lyhyissä ja määräaikaisissa työsuhteissa työskenteleviä • ei sovellu kaikkiin koulutusmuotoihin tai oppimistilanteisiin • kahdeksan vuoden työhistoria on monille liian korkea 	<ul style="list-style-type: none"> • siirtää henkilöstöä väliaikaisesti pois työnantajan palveluksesta • johtaa usein alan vaihtoon 	<ul style="list-style-type: none"> • poistaa työvoimaa tilapäisesti työmarkkinoilta • ei tavoita niitä ryhmiä, jotka hyötyisivät tuesta eniten, mikä voi rajoittaa vaikuttavuutta

Taulukon 1 mukaan aikuiskoulutustuella on tunnistettu olevan sekä hyötyjä että haittoja niin yksilöiden, työnantajien kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Yksilöille tuki on ylipäättään taloudellisesti mahdollistanut aikuisopiskelun, mutta toisaalta kaikki aikuiset eivät ole olleet tuen piirissä. Työnantajille aikuiskoulutustuki on ollut väylä osaavan työvoiman hankkimiseen, mutta samaan aikaan tuella opiskelevat ovat siirtyneet väliaikaisesti pois työnantajien palveluksesta ja kenties vaihtaneet työpaikkaa. Yhteiskunnan näkökulmasta taas aikuiskoulutustuki on lisännyt opiskelun yhdenvertaisuutta ja työmarkkinoiden dynaamisuutta, mutta se ei kuitenkaan ole onnistunut tavoittamaan tuesta eniten hyötyviä väestöryhmiä. (Huttula & Yli-Suomu 2021, 46–48.)

Tässä luvussa käsiteltyjen suomalaista aikuiskoulutustukea koskevien selvitysten ja raporttien perusteella voi yhteenvedona todeta aikuiskoulutukseen osallistumisen olevan sosioekonomisesti vinoutunutta. Aikuiskoulutukea hyödyntävät pääasiassa jo korkeakoulutuksen saaneet, vaikka suurimmat hyödyt kohdistuisivat arvioiden mukaan matalammin koulutettuihin. Tämä vinoutuminen on johtanut koulutusetuuksien kasaantumiseen tietyille sosioekonomisille ryhmille, mikä heijastuu myös työn ja osaamisen kohtaanto-ongelmiin. Lisäksi aikuiskoulutustuen epätasainen kohdentuminen ja sen mahdollinen vaikutus opiskelijoiden ikärakenteeseen on herättänyt keskustelua. Vaikka aikuiskoulutustuki on mahdollistanut monille aikuisopiskelun ja tuottanut hyötyjä yksilöille, sen vaikutukset eivät ole olleet riittäviä vastaamaan työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin ja tuottamaan riittäviä hyötyjä yhteiskunnalle.

4 TUTKIMUSASETELMA

Edellisissä luvuissa käsiteltyyn perustuen voidaan aikuiskoulutustuen lakkauttamisen keskeisten perustelujen todeta liittyvän talouteen, työllisyyteen ja kohdentumiseen. Tämän tutkielman tutkimusaiheet on johdettu suoraan näistä perusteluista. Tavoitteenani on selvittää, mitä tutkimuskirjallisuudessa tiedetään tutkimuskysymysten aiheista ja tehdä niitä koskeva tutkimuskirjallisuuteen pohjautuva kattava yhteenveto. Samalla pyrin laajentamaan näkökulmia aikuiskoulutustuen lakkauttamisen perusteluihin.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Minkälaisia taloudellisia merkityksiä aikuiskoulutustuilla on?
- Minkälaisia työllisyysmerkityksiä aikuiskoulutustuilla on?
- Miten aikuiskoulutustuet ovat kohdentuneet eri väestöryhmien kesken?
- Mitkä tekijät vaikuttavat aikuiskoulutustukien kohdentumiseen eri väestöryhmissä?

4.1 Aineisto

Etsin aineistoksi sopivia artikkeleita eri tietokannoista (mm. Volter, Google Scholar, SocINDEX, Social Science database ja Sociology database) sekä aikaisempien tutkimusten avulla. Tiedonhaussa käytin yksittäisten hakusanojen (aikuiskoulutus, adult education, adult learning, adult training, lifelong learning, adult education allowance, adult education voucher) ja niiden yhdistelmien lisäksi hakutermeinä seuraavia: (aikuiskoulutu* OR "adult lear*" OR "adult train*" OR "adult educat*") AND (tuki* OR tuke* OR tue* OR support* OR voucher* OR allowanc*). Aineistonhakuprosessin aikana kävin myös läpi tutkielman aiheiden kannalta keskeisten tutkimusten lähdeluetteloita.

Tavoitteenani on ollut koostaa mahdollisimman ajankohtainen aineisto sekä suomalaisesta että kansainvälisestä 2010-luvulla tai sen jälkeen julkaistusta tutkimuksesta. Ajallisen rajauksen kriteerinä on ollut ainoastaan aineiston ajankohtaisuuden varmistaminen. Kaikkien valittujen tutkimusten on tullut olla vertaisarvioituja tieteellisissä aikakauslehdissä tai tutkimusteoksissa ilmestyneitä artikkeleita. Tutkimusten valinnassa keskeistä on ollut niiden relevanssi tutkimuskysymysten kannalta sekä käytetyn aineiston monipuolisuus ja otosten laajuus. Lopulta aineistoksi valittiin yksitoista tieteellistä tutkimusta, joiden perustiedot on koostettu liitteenä olevaan taulukkoon (liite 1). Tutkimusten julkaisuajankohdat ajoittuvat

vuosille 2011–2023. Tutkimukset edustavat pääasiassa talouden ja koulutuksen sekä niitä yhdistelevän koulutusekonomian tieteenaloja. Eri tieteenaloja edustavan aineiston olen ajatellut tarjoavan monipuolisempia näkökulmia tutkimusaiheiden tarkasteluun.

4.2 Menetelmä

Tutkielman tavoitteena on muodostaa kattava yhteenveto tutkimusaiheista tutkimuskirjallisuuden perusteella. Näin ollen käytän menetelmänä kuvailevaa narratiivista kirjallisuuskatsausta. Yleisesti kirjallisuuskatsausten päämääränä on koostaa yhteenveto tietystä aiheesta tarkastelemalla systemaattisesti tutkimusaihetta koskevaa tieteellistä tietoa (Efron & Ravid 2019, 2–3; Pautasso 2019). Kirjallisuuskatsauksissa aiempi tutkimus toimii pohjana uusille löydöksille ja päätelmille. Pelkän referoimisen sijaan tavoitteena on tunnistaa, arvioida ja tiivistää olemassa olevaa kirjallisuutta. Kaikkien kirjallisuuskatsausten tulisi perustua selkeään tutkimuskysymykseen, edetä loogisesti ja sisältää kriittistä tarkastelua. Lisäksi odotetaan, että katsauksen tuloksena syntyy uutta tietoa. (Salminen 2023, 3–6; ks. myös Efron & Ravid 2019, 1–37.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi kirjallisuuskatsauksen perustyyppi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen ja meta-analyysin rinnalla. Menetelmä ei ole sidottu tiukkoihin metodisiin sääntöihin vaan sen tavoitteena on muodostaa laaja näkemys tutkimusaiheesta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jaotella narratiiviseen, integroivaan ja kartoittavaan katsaukseen. (Salminen 2023, 6–9.)

Tässä tutkielmassa hyödynnän narratiivista lähestymistapaa. Narratiiviset katsaukset ovat yleensä laadullisia yhteenvetoja kirjallisuudesta (Pautasso 2019) eli ne tarkastelevat tietyn aihealueen tietämyksen tilaa mahdollisimman kattavasti (Efron & Ravid 2019, 21).

Narratiivinen katsaus tarjoaa laajan kuvan tutkimusaiheesta tai se voi kuvata sen kehitystä ja historiaa. Vaikka narratiivinen katsaus menetelmänä soveltuu aiempien tutkimusten tiivistämiseen ja tiedon ajantasaistamiseen, sen tavoitteena ei välttämättä ole analyttisen tuloksen saavuttaminen. Aineisto voi kuitenkin tarjota kriittisiä johtopäätöksiä, vaikka sitä ei välttämättä ole seulottu systemaattisesti. (Salminen 2023, 6–9.) Narratiivinen katsaus on pikemminkin selektiivinen kuin systemaattinen lähestymistapa, mikä tarkoittaa, että analysoitavaksi valitaan yleensä ne tutkimukset, jotka täyttävät tutkijan asettamat kriteerit ja tukevat parhaiten haluttua näkökulmaa (Tieteen termipankki 2024).

5 AIKUISKOULUTUSTUKIEN MERKITYS JA KOHDENTUMINEN

Erilaisten aikuiskoulutuksen edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden ja ohjelmien vaikutuksista tiedetään kaiken kaikkiaan melko vähän (Schwerdt, Messer, Woessmann & Wolter 2012, 569). Aikuiskoulutusta ja sen julkista tukemista käsittelevän tutkimuskirjallisuuden tarkastelu on osoittanut alan tutkimuksen olevan vielä osin hajanaista ja vähäistä (Mitsundstrand 2019) ja yleisesti ottaen aikuiskoulutusohjelmien vaikutuksia tarkastelleissa tutkimuksissa on saatu vaihtelevia tuloksia (McCall ym. 2016). Aikuiskoulutustukien on kuitenkin todettu olevan tärkeä poliittinen työkalu köyhyyden lievittämisessä, työttömyyden torjunnassa ja rakennemuutosten hallinnassa. Etenkin Skandinavian maiden hallitukset ovat tehneet merkittäviä taloudellisia panostuksia aikuiskoulutuksen tukemiseen, minkä vuoksi tukien vaikutuksia on katsottu tärkeäksi myös tutkia. (McCall ym. 2016, 632.) Tässä luvussa analysoidaan ja vedetään yhteen tutkimustuloksia, jotka koskevat aikuiskoulutustukien merkitystä taloudelle ja työllisyydelle. Tämän lisäksi analysoidaan aikuiskoulutustukien kohdentumista.

5.1 Aikuiskoulutustuet ja talous

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista on perusteltu valtion talouden tasapainottamistarpeilla ja julkisiin menoihin kohdistuvilla säästöillä. Lakkauttamisen vuotuisen säästövaikutuksen on arvioitu olevan noin 175 miljoonaa euroa (Valtioneuvosto 2023a, 241–242; HE 8/2024 vp, 4, 29). Aikuiskoulutuksen talousvaikutusten tutkimuskenttä on monipuolinen ja sisältää tulojen, työllisyyden sekä terveys- ja hyvinvointivaikutusten analyysin. Yleisesti aikuisopiskelulla on tutkimusten mukaan todettu olevan suoria vaikutuksia ansioihin, työllistettävyyteen ja laajemmin talouteen. Lisäksi taloudelliset tekijät voivat kannustaa ihmisiä osallistumaan aikuiskoulutukseen ja vaikuttaa koulutuspolitiikan päätöksiin. (Field 2012, 887–888.) Tässä tutkielmassa taloutta ja työllisyyttä koskevia tutkimustuloksia analysoidaan erikseen, vaikka käytännössä talous ja työllisyys ovat monin tavoin läheisessä vuorovaikutuksessa.

Aikuiskoulutuksen taloudellisista tuotoista on olemassa verrattain niukasti tutkimusta, ja aikuiskoulutuksen tukemiseen kohdistuvien hallitusten toimien tehokkuudesta ja tuottavuudesta tiedetään vain vähän. Vaikuttavuustutkimusta hankaloittaa osaltaan myös valikoitumisharha, sillä kouluksiin osallistujat eroavat monin tavoin niistä, jotka päättävät olla osallistumatta. (Schwerdt ym. 2012, 576, 569–570.) Aikuiskoulutuksen myönteinen vaikutus ansioihin on kuitenkin ollut yleinen havainto aikuiskoulutustukia koskevissa tutkimuksissa

(Field 2012; McCall ym. 2016; Mitsundstrand 2019), minkä lisäksi on olemassa rohkaisevia tutkimustuloksia aikuisopiskelun julkisen tukemisen ja myöhemmällä iällä tapahtuvaan koulutukseen tehtävien investointien taloudellisista hyödyistä erityisesti pidemmällä aikavälillä (McCall ym. 2016; Stenberg & Westerlund 2016). Toisaalta on myös tutkimuksia, joissa on havaittu, ettei aikuiskoulutustuella ole ollut vaikutusta palkkoihin (Görlitz & Tamm 2016).

Aikuiskoulutuksesta saatavat tuotot voivat vaihdella huomattavasti teollisuusmaiden välillä. Vaihtelua aiheuttavat erityisesti maiden väliset institutionaaliset erot etenkin muodollisessa aikuiskoulutusjärjestelmässä. (Triventi & Barone 2014, 72.) Aikuiskoulutuksen julkista tukemista tarkastelleissa tutkimuksissa on myös havaittu talouden näkökulmasta negatiivisia kustannus-hyötysuhteita. Esimerkiksi suomalaisen aikuiskoulutustuen on todettu olevan kallis ja tuen taloudellisten vaikutusten negatiivisia, minkä lisäksi sen yhteiskunnalliset hyödyt eivät välttämättä ole olleet kustannuksia suuremmat (Kauhanen 2021). Mielenkiintoinen huomio on myös se, että koska muodollinen aikuiskoulutus on etenkin Pohjoismaissa yleistä, se voi vaikuttaa käänteisesti koulutuksen tuottamaan taloudelliseen hyötyyn (Triventi & Barone 2014, 72). On hyvä huomata, että kustannus-hyötyanalyysien käyttöä aikuiskoulutuksen hyötyjen mittaamisessa on myös kritisoitu ja niiden avulla saatavien tulosten realistisuutta kyseenalaistettu, koska aikuisten elämänkulku on monimutkainen ja erittäin kontekstiriippuvainen (Field 2012, 893). Yhdeksi aikuiskoulutustukien taloudellisen vaikuttavuuden parantamiskeinoksi on esitetty niiden parempaa kohdentamista ja lyhyempää kestoja, mikä voisi pienentää välillisiä kustannuksia (Kauhanen 2021). On myös esitetty, ettei aikuiskoulutuksen julkista tukemista tulisi sen mahdollisista olemattomista tai negatiivisista kokonaisnettohyödyistä huolimatta lopettaa, koska hyötyjä voidaan kuitenkin havaita tietyissä väestöryhmissä ja pidemmällä aikavälillä (McCall ym. 2016, 633).

Tutkimusten mukaan aikuiskoulutustuet saattavat lisätä aikuisten osallistumista sellaisiin opintoihin, joita työnantajat olisivat toisessa tilanteessa rahoittaneet. Tämä on herättänyt epäilyjä julkisten politiikkojen yleisestä tehokkuudesta aikuiskoulutuksen lisäämisessä. (Schwerdt 2012.) Toisaalta aikuiskoulutuksesta saatavien yhteiskunnallisten nettohyötyjen on ainakin yhdessä tutkimuksessa todettu ylittävän koulutuksesta aiheutuvat kustannukset, vaikka koulutuksen aiheuttamat tulonmenetykset otettaisiin huomioon (Stenberg & Westerlund 2016).

Yhteiskunnallisen ja laajemman talousnäkökulman lisäksi monessa analysoidussa tutkimuksessa on tutkittu aikuiskoulutuksen yhteyttä yksilöiden ansioihin (Field 2012; Schwerdt ym. 2012; Kilpi-Jakonen, Sirniö & Martikainen 2014; Triventi & Barone 2014; Görlitz & Tamm 2016; Stenberg & Westerlund 2016; Ruhose ym. 2019; Kauhanen 2021). Talousvaikutuksia koskevista tutkimuksista enemmistö tukee inhimillisen pääoman teorian keskeistä ajatusta, jonka mukaan koulutukseen investoiminen lisää yleensä yksilöiden ansioita (Field 2012, 890; Kilpi-Jakonen ym. 2014; Stenberg & Westerlund 2016, 79; Mitsundstrand 2019). Toisaalta lyhyen aikavälin tarkastelussa aikuiskoulutuksella on havaittu olevan ainakin väliaikainen ansioita laskeva vaikutus (Kauhanen 2021) tai ei vaikutusta lainkaan (Görlitz & Tamm 2016). Tutkimuskirjallisuuden havainnot aikuiskoulutuksen palkkoja nostavista vaikutuksista eivät siis ole johdonmukaisia, eikä aina ole pystytty osoittamaan johtuuko ansioiden nousu juuri koulutuksesta (Field 2012, 889). Aikuiskoulutuksen palkkatuotoissa on myös havaittu huomattavia eroja maiden välillä, minkä on arveltu johtuvan maiden erilaisista institutionaalisista konteksteista (Triventi & Barone 2014). Lisäksi aikuiskoulutuksen palkkavaikutukset ilmenevät tutkimusten mukaan usein viiveellä ja jakautuvat epätasaisesti eri työntekijäryhmien välillä (Field 2012, 888–889).

Aikuiskoulutustukien talousvaikutukset vaihtelevat myös erialaisten työhön ja työntekijöihin liittyvien tekijöiden mukaan. Esimerkiksi yksityisen sektorin työntekijöiden ansioiden on todettu laskevan aikuiskoulutukseen osallistumisen seurauksena lyhyellä aikavälillä merkittävämmiin (Kauhanen 2021, 664). Ansioiden osalta vaikutusta on todettu olevan myös koulutusmuodolla sekä sillä, onko koulutukseen osallistuttu työnantajan ja työntekijän yhteistyönä vai ainoastaan työntekijän omasta aktiivisuudesta (Triventi & Barone 2014). Aikuiskoulutukseen osallistumisen on myös arveltu pitkällä aikavälillä voivan nostaa palkkoja siten, että se rohkaisee työntekijöitä ottamaan vastaan haastavampia työtehtäviä. Tämä taas auttaa sopeutumaan rakennemuutoksiin ja nostaa palkkoja samalla, kun rutiinitehtävät vähenevät. (Görlitz & Tamm 2016.)

Yksilölliset ominaisuudet, kuten sukupuoli, ikä ja koulutustausta, vaikuttavat tutkimusten mukaan osaltaan siihen, millaisia palkkavaikutuksia aikuiskoulutuksella on (Triventi & Barone 2014). Maiden välisistä eroista huolimatta muodollisen aikuiskoulutautumisen on usein todettu johtavan yksilön tulojen nousuun pidemmällä aikavälillä (Abramovsky 2011; Field 2012; McCall ym. 2016; Stenberg & Westerlund 2016) erityisesti naisilla (Field 2012; Stenberg & Westerlund 2016), ikääntyneillä (Mitsundstrand 2019) ja matalasti koulutetuilla (Schwerdt ym. 2012; Kauhanen 2021). Naiset eivät kuitenkaan välttämättä saavuta

aikuiskoulutukseen osallistumalla samaa tulotason nousua kuin miehet (Kilpi-Jakonen ym. 2014).

Tutkimustulosten vaihtelevuutta kuvastaa hyvin esimerkiksi se, että suomalaisissa tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia aikuiskoulutuksen tulovaikutuksista koulutustason mukaan tarkasteltuna. Eräässä tutkimuksessa aikuiskoulutukseen osallistumisen havaittiin nostavan tuloja merkittävästi etenkin korkeakoulutukseen osallistuneilla ja vähäisemmin toisen asteen opiskelijoilla (Kilpi-Jakonen ym. 2014), kun taas toisessa tutkimuksessa korkeakoulutettujen ansioiden nousun havaittiin olevan matalammin koulutettuja vähäisempää (Kauhanen 2021). Useissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu aikuiskoulutuksen hyödyttävän enemmän naisia (McCall 2016; Mitsundstrand 2019) ja aikuisena hankitun korkeakoulutuksen jälkeisen ansioiden nousun on todettu olevan suurempaa naisilla, mutta se näkyy täysimääräisenä keskimäärin vasta kymmenen vuoden kuluttua (Stenberg & Westerlund 2016). Yleisesti ottaen sekä naiset että miehet hyötyvät taloudellisesti aikuisiällä suoritetuista korkea-asteen tutkinnoista, vaikka eivät yhtä paljon kuin nuorempina valmistuneet (Kilpi-Jakonen ym. 2014). Perinteisesti inhimillisen pääoman malleissa on ajateltu, että koulutusinvestointien tulisi tapahtua mahdollisimman varhain, jotta siitä saatavat tuotot saadaan maksimoitua. Uudempien tutkimusten mukaan taas elinikäinen oppiminen on investointi myöhempään elämään. (Stenberg & Westerlund 2016, 70–71.)

Kokonaisuudessaan tarkastellut tutkimustulokset osoittavat aikuiskoulutustukien taloudellisia merkityksiä käsittelevän tutkimusalan olevan laaja ja kattavan monenlaisia näkökulmia, minkä lisäksi talousvaikutuksia tarkastelevien tutkimusten tulokset ovat vaihtelevia ja osin ristiriitaisiakin. Yleisenä havaintona voi kuitenkin todeta, että aikuiskoulutuksella on potentiaalia parantaa yksilön taloudellista asemaa erityisesti pidemmällä aikavälillä. Useimmat analysoidut tutkimukset viittaavat siihen, että aikuiskoulutuksella on myönteisiä vaikutuksia ansioihin, mutta tulokset vaihtelevat maittain ja koulutusmuodoittain. Aikuiskoulutustukien taloudellisten merkitysten arviointiin vaikuttavat monimutkaiset tekijät, kuten valikoitumisharha ja kontekstiin sidonnaiset seikat. Yksilölliset ominaisuudet, kuten sukupuoli, ikä ja koulutustausta vaikuttavat tarkasteltujen tutkimusten perusteella myös osaltaan aikuiskoulutustukien taloudellisiin hyötyihin.

5.2 Aikuiskoulutustuet ja työllisyys

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen merkittävät työllisyysvaikutukset ja yleinen työllisyysasteen nostamisen tarve ovat talousvaikutusten lisäksi toinen keskeinen perustelu

tuen lakkauttamiselle Suomessa. Lakkauttamisen työllisyysvaikutuksen on arvioitu olevan noin 10 000 työllistä, mikä on kymmenen prosenttia hallituksen 100 000 uuden työllisen kokonaistavoitteesta. (Valtioneuvosto 2023a, 13; HE 2024/8 vp, 4, 29.) Tässä luvussa analysoidaan aikuiskoulutustukien työllisyysmerkityksiä koskevia tutkimustuloksia.

Kokonaisuudessaan aikuiskoulutuksen työllisyysvaikutuksia koskevien tutkimusten määrä on vielä melko pieni ja niiden laatu vaihteleva. Epämuodollisen koulutuksen osalta tutkimusnäyttö on muodollista koulutusta vaihtelevampaa. (Mitsundstrand 2019.) Suurin osa valtion rahoittamia aikuiskoulutustukia koskevista tutkimuksista keskittyy kuitenkin juuri työllisyyteen (Field 2012, 517) sekä työttömiin ja työttömyyden uhan alla oleviin (McCall ym. 2016). Myös tässä tutkielmassa analysoiduista tutkimuksista useassa on tarkasteltu aikuiskoulutustukien yhteyksiä työllisyyteen (Schwerdt ym 2012; Görlitz & Tamm 2016; McCall ym. 2016; Mitsundstrand 2019; Kauhanen 2021). Pääsääntöisesti muodollisella aikuiskoulutuksella on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen (Kilpi-Jakonen ym. 2014; McCall ym. 2016). Toisaalta lyhyellä aikavälillä aikuiskoulutusohjelmat aiheuttavat yleensä ainakin hetkellistä työllisyyden laskua, ja pidemmän aikavälin vaikutukset riippuvat maiden taloudellisista olosuhteista sekä institutionaalisista tekijöistä. Näin ollen työllisyysvaikutuksia koskevat tulokset vaihtelevat huomattavasti. (McCall ym. 2016.) Lisäksi eri maiden työmarkkinaolosuhteet vaikuttavat osaltaan aikuiskoulutustukien tuloksellisuuteen (Mitsundstrand 2019).

Vaikka aikuiskoulutustukien on todettu olevan tärkeä työkalu työttömyyden torjunnassa (McCall ym. 2016), on niiden tehokkuutta myös kyseenalaistettu yleisten työmarkkinatulosten parantamisessa (Schwerdt ym. 2012; Görlitz & Tamm 2016; McCall ym. 2016). Esimerkiksi suomalaista aikuiskoulutustukijärjestelmää koskevassa tutkimuksessa aikuiskoulutustuella todettiin olevan työllisyyttä heikentävä vaikutus lyhyen aikavälin tarkastelussa eikä positiivisia vaikutuksia havaittu myöskään pidemmällä aikavälillä (Kauhanen 2021). Samankaltaisia tuloksia löydettiin myös saksalaisessa aikuiskoulutuksen valtiollista tukiohjelmaa tarkastelleessa tutkimuksessa, jossa koulutukseen osallistumisella ei todettu olevan merkittävää vaikutusta työllisyyteen tai sitä koskeviin muihin mittareihin (Görlitz & Tamm 2016). Viime aikoina on kuitenkin alkanut löytyä yhä enemmän näyttöä aikuiskoulutuksen pitkän aikavälin myönteisistä vaikutuksista muun muassa työllisyyden vakauteen (McCall ym. 2016, 593, 633). Lisäksi on todettu, että aikuiskoulutuksen julkisella tukemisella voi olla merkittäviä työmarkkinavaikutuksia silloin, kun koulutusta kohdistetaan erityisesti tietyille väestöryhmille (Schwerdt ym. 2012; Kauhanen 2021). Kaiken kaikkiaan

aikuiskoulutuksen ja sen tukien vaikutukset väestön menestymiseen työmarkkinoilla näyttävät vaihtelevan (Schwerdt ym. 2012, 579–580), minkä vuoksi tarvitaan yksityiskohtaisempaa tutkimusta aikuiskoulutuksen vaikutuksista työllisyyteen, työuriin (Mitsundstrand 2019, 26) sekä työllisten koulutusohjelmien yleiseen tehokkuuteen (McCall ym. 2016).

Yksilöiden näkökulmasta tutkimuksissa on havaittu aikuiskoulutustuilla olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen ja työllistettävyyteen (Field 2012; Kilpi-Jakonen ym. 2014; Triventi & Barone 2014; Mitsundstrand 2019). Esimerkiksi laajassa kirjallisuuskatsauksessa havaittiin, että aikuiskoulutus on yleisesti myönteisesti yhteydessä yksilöiden työllistettävyyteen ja urakehitykseen, koska se parantaa heidän tietojaan, taitojaan ja pätevyksiään. Myönteisiä työllisyysvaikutuksia on todettu olevan erityisesti muodollisella aikuiskoulutuksella, kun taas epämuodollisen koulutuksen osalta vaikutukset ovat vaihtelevia ja sen on jopa joissain tutkimuksissa havaittu lisäävän työttömyysriskiä. (Mitsundstrand 2019.) Koulutustason ja ammattiaseman mukaan tarkasteltuna korkeakoulutetuilla aikuiskoulutuksen vaikutukset työmarkkinatuottoihin ovat pienet verrattuna muihin koulutustasoihin (Schwerdt ym. 2012, 581) ja julkisella sektorilla työskentelevien työllisyystulokset ovat yleensä yksityisen sektorin työntekijöitä paremmat (Kauhanen 2021, 664). Aiheellista on myös huomioida, että aikuiskoulutus mahdollistaa horisontaaliset uraliikkeet, jotka eivät välttämättä näy tulojen kasvuna, mutta todennäköisesti pidentävät työuria (Kilpi-Jakonen ym. 2014, 220).

Työllisyyden ja työttömyyden kannalta aikuiskoulutukseen osallistuneilla on todettu olevan vakaampi työpaikka ja paremmat mahdollisuudet palata työmarkkinoille (Triventi & Barone 2014). Erityisesti naisilla, jotka ovat olleet työelämän ulkopuolella, on paremmat mahdollisuudet löytää työtä ja palata takaisin työelämään (Field 2012, 889). Tutkimuksessa on myös saatu viitteitä siitä, että aikuiskoulutukseen osallistuminen voi vähentää työttömyyden todennäköisyyttä erityisesti toisella asteella opiskelevilla miehillä. Lisäksi työttömyyden kokemus voi nostaa todennäköisyyttä osallistua aikuiskoulutukseen ja saada tutkinto. Työttömyyden kestolla on kuitenkin todettu olevan merkitystä: mitä pidempi työttömyysjakso, sitä matalampi on koulutukseen osallistumisen todennäköisyys. (Kilpi-Jakonen ym. 2014.)

Aikuiskoulutusta pidetään yleisesti tärkeänä ikääntyvien työntekijöiden työmarkkinaosallisuuden lisäämisessä, mutta koulutuksen ja työllistettävyyden mahdollista kausaalista yhteyttä ei ole voitu todeta (Mitsundstrand 2019, 26). On kuitenkin olemassa näyttöä siitä, että myöhemmällä iällä hankittu muodollinen koulutus lisääisi työllistettävyyttä

sekä pidentäisi työuria, sillä aikuiskoulutukseen osallistuneiden on havaittu eläköityvän hieman verrokkiryhmiä myöhemmin (Stenberg & Westerlund 2016). Aikuiskoulutus voi myös vahvistaa ikääntyneiden työntekijöiden sitoutumista työmarkkinoille (McCall ym. 2016, 586). Tarkasteltujen tutkimusten mukaan aikuiskoulutus siis vaikuttaisi edesauttavan erityisesti iäkkäiden ja matalimmin koulutettujen työllistymistä (Triventi & Barone 2014), siirtävän eläkkeelle jäämisen ajankohtaa myöhemmäksi (Stenberg & Westerlund 2016) ja vähentävän työttömyysriskiä erityisesti korkeakoulutukseen osallistuneilla, kun samaan aikaan toiselta asteelta valmistuneilla on suurempi työttömyyden riski (Kilpi-Jakonen ym. 2014).

Tiivistettynä tutkimustuloksista ilmenee, että muodollisella aikuiskoulutuksella on yleensä positiivisia vaikutuksia työllisyyteen. Toisaalta lyhyellä aikavälillä se voi aiheuttaa myös työllisyyden laskua. Vaikutukset vaihtelevat maiden taloudellisten olosuhteiden ja institutionaalisten tekijöiden mukaan ja vaikka aikuiskoulutus nähdään tärkeänä työkaluna työttömyyden torjunnassa, sen tehokkuutta on kyseenalaistettu yleisten työmarkkinatulosten parantamisessa. Tarkasteltujen tutkimusten perusteella aikuiskoulutuksen pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset työllisyyteen ovat kuitenkin lisääntyneet erityisesti tietyille väestöryhmille suunnattujen koulutusohjelmien kautta. Yksilöiden näkökulmasta tarkasteltuna aikuiskoulutuksen tukemisella on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia työllisyyteen ja työllistettävyyteen erityisesti muodollisen koulutuksen osalta. Lisäksi aikuiskoulutus voi parantaa työllisyyttä erityisesti ikääntyneiden ja työelämän ulkopuolella olleiden naisten keskuudessa.

5.3 Aikuiskoulutustukien kohdentuminen

Kolmas keskeinen aikuiskoulutustuen lakkauttamista koskeva hallituksen perustelu koskee aikuiskoulutustuen kohdentumista. Aikuiskoulutustukia haluttaisi tulevaisuudessa kohdentaa Suomessa erityisesti matalammin koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. (Valtioneuvosto 2023b, 90–91; Eduskunta 2024b, 42; HE 2024/8 vp, 16–17.) Tässä luvussa tarkastellaan aikuiskoulutustukien kohdentumista koskevaa tutkimustietoa.

Yhteiskunnan ja politiikan näkökulmasta on tärkeää ymmärtää, miten eri väestöryhmät muuttavat aikuiskoulutukseen osallistumispäätöstään aikuiskoulutustuen vaikutuksesta (Schwerdt ym. 2012, 581). On väitetty, ettei aikuisopiskelun esteiden ja sosiodemografisten taustatekijöiden tarkastelu yksinään riitä selittämään aikuiskoulutuksen puutteita. Sen sijaan aikuiskoulutuspolitiikan kehittäminen edellyttää aikuiskoulutuksen sisällyttämistä laajempaan

sosiaaliseen ja taloudelliseen kontekstiin (Broek & van der Linden & Kuijpers & Semejin 2023). Eri maiden välisissä vertailuissa on havaittu, että aikuiskoulutuksen tuotot vaihtelevat merkittävästi koulutusohjelman tyyppin ja keston, osallistujien ominaisuuksien, taloudellisen ympäristön ja instituutioiden rakenteiden mukaan. Tämän perusteella on arvioitu, että oikeantyyppisten osallistujien sovittaminen sopiviin ohjelmiin voi olla ratkaisevan tärkeää, jotta aikuiskoulutukseen tehdyt investoinnit tuottaisivat mahdollisimman hyvin. (McCall ym. 2016, 619.) Myös osallistumisen ja osallistumattomuuden taustalla olevia dynamiikkoja on olennaista selvittää. Perinteiset analyysit keskittyvät usein opiskeluun osallistumisen esteiden poistamiseen olettaen, että kaikki aikuiset luonnollisesti haluavat oppia. Tämä kuitenkin jättää huomiotta laajemmat rakenteelliset oppimisen esteet ja asettaa tarpeetonta vastuuta yksilöille. (Broek ym. 2023, 621–622.)

Aikuiskoulutukseen liittyy keskeinen ja toistaiseksi ratkaisematon sosiaalisia eroja sekä ammattitaidon, työllisyyden ja ansioiden välistä epätasa-arvoa aiheuttava ongelma: matalasti koulutetut osallistuvat koulutukseen vähiten, vaikka he tutkimusten mukaan hyötyisivät siitä eniten (Mitsundstrand 2019, 27). Samaan aikaan aikuiskoulutustukia hyödyntävät eniten ne, jotka olisivat todennäköisesti opiskelleet ilman tukeakin (Schwerdt ym. 2012). Korkeammin koulutetut työntekijät ovat nimittäin usein yliedustettuina koulutuksessa riippumatta siitä ovatko he itse valinneet opintonsa vai onko koulutus esimerkiksi työnantajan järjestämää (McCall ym. 2016, 619). Aikuiskoulutukseen suunnattuja tukia eivät siis usein hyödynnä ne, jotka niistä hyötyisivät eniten, minkä vuoksi aikuiskoulutuksen vaikuttavuus on usein heikkoa (Abramovsky ym. 2011; Schwerdt ym. 2012; McCall ym. 2016). Useissa tarkastelluissa tutkimuksissa todettiin, että koska vähemmän koulutetut aikuiset hyötyvät koulutuksesta todennäköisesti enemmän kuin korkeasti koulutetut, tulisi koulutusta kohdentaa tietyille ryhmille, kuten juuri heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville sekä matalasti koulutetuille (Abramovsky ym. 2011; Schwerdt ym. 2012; McCall ym. 2016; Kauhanen 2021). On olemassa näyttöä siitä, että koulutuksen paremmalla kohdentamisella voidaan merkittävästi parantaa koulutuksen kustannustehokkuutta (McCall ym. 2016, 619).

Aikuisille suunnatun koulutuksen ja tukien kohdentamattomuus voi johtaa vaihteleviin vaikutuksiin eri sektoreilla ja koulutustasoilla (Kauhanen 2021). Kohdentamattomat tukimuodot eivät välttämättä ole tehokkaita. Kuten edellä todettiin, koulutuksen ja tukien kohdentamattomuus houkuttelee koulutukseen erityisesti korkeakoulutettuja, mikä tarkoittaa, että tämä niin kutsuttu valikoitumisongelma olisi huomioitava arvioitaessa aikuiskoulutukseen liittyviä poliittisia toimia. On kuitenkin epäselvää, mikä auttaisi vähemmän koulutettuja

hyödyntämään aikuiskoulutusetuuksia enemmän. (Schwerdt ym. 2012.) Huomionarvoinen tutkimushavainto on, että jos aikuiset voivat itse valita koulutuksensa, se johtaa korkeakoulutettujen yliedustukseen niissä (McCall ym. 2016, 634).

Ihmiset hakeutuvat aikuiskoulutukseen eri syistä: osa odottaa omien työmarkkinamahdollisuuksien paranemista, kun taas toiset voivat opiskella ilman rahallista motiivia omaksi ilokseen (Stenberg & Westerlund 2016, 70–71). Aikuiskoulutukseen osallistumisen ja osallistumattomuuden taustalla olevien taustatekijöiden ymmärtäminen on katsottu keskeiseksi. Näin voidaan suunnitella ja kehittää politiikkoja ja tukiohjelmia, jotka aidosti vastaavat aikuisopiskelijoiden tarpeisiin ja joiden avulla koulutukseen saadaan niitä aikuisia, jotka sitä eniten tarvitsevat. (Broek ym. 2023, 621.) Aikuiskoulutukseen osallistumiseen vaikuttavat siis monet eri tekijät ja tutkimuksissa on havaittu useita syitä, jotka selittävät osallistumattomuutta. Nämä tekijät voivat liittyä esimerkiksi oppimisvaikeuksiin, sopivien koulutusvaihtoehtojen puutteeseen, kognitiivisiin kykyihin, perhevastuisiin tai rahoitusongelmiin. (Mitsundstrand 2019, 27.)

Oppimisen aloittamista edistävät tai estävät tekijät vaihtelevat yksilöiden välillä, ja yksilöillä on erilaiset kyvyt tehdä koulutusta koskevia valintoja. Myös aiemmat kokemukset muokkaavat yksilöiden halukkuutta osallistua aikuiskoulutukseen. Yksilöllisten tekijöiden lisäksi laajemmat sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristötekijät vaikuttavat yksilöiden tekemiin koulutusvalintoihin sekä siihen, muuttuvatko kouluttautumispyrkimykset todelliseksi osallistumiseksi. Kaiken kaikkiaan heikommassa asemassa olevien yksilöiden on haastavampaa hyötyä aikuiskoulutuksesta, koska heillä on usein monella tapaa heikommat yksilölliset lähtökohdat. (Broek ym. 2023, 632–635.) Eräässä tutkimuksessa matalasti koulutettujen yksilöiden motiiveiksi osallistua koulutukseen todettiin muun muassa odotukset työllisyysnäköymien ja palkan paranemisesta, joiden lisäksi työnantajan ominaisuuksilla on merkitystä (Abramovsky ym. 2011, 170).

Edellä kuvattujen lisäksi tarkastelluissa tutkimuksissa tunnistettiin lukuisia aikuiskoulutukseen osallistumiseen vaikuttavia taustatekijöitä. Osallistuminen voi vaihdella sukupuolten välillä (Stenberg & Westerlund 2016, 70–71) ja tietyt tekijät, kuten julkisella sektorilla työskentely ja työhistorian pituus vaikuttavat kouluttautumismahdollisuuksiin. Ammattiasemalla ja työsuhteen laadulla on myös todettu olevan merkitystä (Abramovsky 2011, 170) ja ylemmät toimihenkilöt näyttäisivät kouluttautuvan ruumiillista työtä tekeviä enemmän (Kilpi-Jakonen ym. 2014). Myös ikä näyttää vaikuttavan aikuiskoulutukseen

osallistumiseen: vaikka iäkkäämmät saattavat hakeutua koulutukseen, he valmistuvat harvoin. Toisaalta on myös tutkimuksia, joissa on todettu, ettei nuorille suunnattu aikuiskoulutus ole ollut kovin tehokasta (McCall ym. 2016, 633). Kotitalouden tuloillakin on havaittu olevan merkitystä erityisesti naisilla, joilla korkeammat tulot ennustavat suurempaa todennäköisyyttä osallistua aikuiskoulutukseen. Naiset osallistuvat ylipäättään huomattavasti miehiä aktiivisemmin aikuiskoulutukseen. (Schwerdt ym. 2012; Kilpi-Jakonen ym. 2014.)

Aikuiskoulutusohjelmien hyötyjen maksimoimiseksi olisi olennaista tehostaa koulutuksen kohdentamista erilaisille osallistujaryhmille (McCall ym. 2016, 633). Eräs tapa lähestyä asiaa olisi jakaa aikuiset eri kategorioihin sen mukaan, mikä on heidän asemansa suhteessa oppimiseen. Asema voi olla realistinen tai epärealistinen, minkä lisäksi henkilöllä joko on tai ei ole vapaata tahtoa ja motivaatiota oppimista kohtaan. Nämä erilaiset tilanteet edellyttävät erilaisia kannustimia aikuiskoulutukseen osallistumiseksi. Erityisesti niille, joilla on vähäisin motivaatio tai heikoin asema, tulisi kouluttautuminen saada näyttäytymään arvokkaana valintana. (Broek ym. 2023, 634–636.) Tämä voi olla perusteltua myös siksi, että tutkimusten mukaan yksilön täysi valinnanvapaus koulutuksen suhteen ei välttämättä ole paras vaihtoehto, koska se voi johtaa korkeakoulutettujen yliedustukseen aikuiskoulutuksessa ja vaikeuttaa koulutuspolitiikan koordinoitua (McCall ym. 2016).

Kokonaisuudessaan tarkasteltujen tutkimustulosten voi todeta pääosin tukevan näkökulmaa, jonka mukaan aikuiskoulutusta ja sen tukia tulisi kohdentaa erityisesti matalammin koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. Tutkimusten mukaan aikuiskoulutuksen ja sen tukien vaikutuksia olisi myös tarvetta tarkastella kokonaisvaltaisemmin laajemmassa sosiaalisessa ja taloudellisessa kontekstissa. Tutkimuksissa on havaittu, että aikuiskoulutuksen vaikutukset voivat vaihdella merkittävästi eri väestöryhmissä ja alueellisesti. Tämä tarkoittaa, että koulutustarjonnan ja -tukien on vastattava eri ryhmien tarpeita ja oltava kohdennettuja, jotta aikuiskoulutuksen mahdolliset hyödyt saadaan maksimoitua. Lisäksi tarkastelluista tutkimuksista käy ilmi, että yksilöllisten tekijöiden lisäksi myös laajemmat rakenteelliset esteet ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat aikuiskoulutukseen osallistumiseen. Tämä merkitsee tarvetta monipuolisemmille kohdennetuille kannustimille ja tukitoimille erityisesti niille, joilla on heikompi asema tai vähäisempi motivaatio kouluttautumiseen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu aikuiskoulutustukien talous- ja työllisyysmerkityksiä sekä kohdentumista koskevaa tutkimuskirjallisuutta. Tutkimuskysymykset on johdettu suoraan Petteri Orpon hallituksen esittämistä keskeisimmistä perusteluista aikuiskoulutustuen lakkauttamiselle. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on ollut koota kattava yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta ja samalla laajentaa hallituksen perusteluja koskevaa ymmärrystä. Tässä luvussa käydään tiivistä läpi tutkielman keskeisimmät tulokset ja tarkastellaan niitä suhteessa tutkielman viitekehykseen, inhimillisen pääoman teoriaan sekä aikaisempaan aiheesta käytyyn keskusteluun. Lopuksi pohditaan tutkielman tarkastelun puutteita ja jatkotutkimustarpeita.

Taulukko 2. Yhteenveto aikuiskoulutustukien talous- ja työllisyysmerkityksiä sekä kohdentumista koskevista tutkimustuloksista

TEEMA	YHTEENVETO
TALOUS	<ul style="list-style-type: none"> Tuloksissa vaihtelua eri maiden ja koulutusmuotojen välillä Useimmissa tutkimuksissa havaittiin myönteisiä ansiovaikutuksia, mutta yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat Yksilöiden taloudellinen asema paranee yleensä pidemmällä aikavälillä
TYÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> Tuloksissa vaihtelua maiden taloustilanteiden ja institutionaalisten tekijöiden mukaan Etenkin muodollisella aikuiskoulutuksella on yleensä positiivisia työllisyysvaikutuksia Matalasti koulutetuille kohdenetut toimet ovat tehokkaita työllisyyden parantamisessa
KOHDENTUMINEN	<ul style="list-style-type: none"> Aikuiskoulutusta tulisi kohdentaa erityisesti matalammin koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville Keskeinen kysymys: miten em. väestöryhmiä saataisiin motivoitua kouluttautumaan Kohdentumisen ja osallistumisen parantamiseksi tarvitaan laajempaa tutkimusta ja monipuolisia kannustimia eri väestöryhmille

Taulukkoon 2 on koostettu tutkielman keskeisimmät tulokset. Tulokset osoittavat, että aikuiskoulutuksen merkitykset taloudelle ovat monitahoisia ja tutkimustulokset vaihtelevia. Vaikka useimmat tutkimukset viittaavat myönteisiin ansiovaikutuksiin, tulokset vaihtelevat maittain ja koulutusmuodoittain. Yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat myös tuloksiin, mutta yleisesti aikuiskoulutuksella on tutkimusten mukaan potentiaalia parantaa yksilöiden taloudellista asemaa pidemmällä aikavälillä. Lisätutkimusta kuitenkin tarvitaan aikuiskoulutustukien merkityksestä talouskasvulle eri konteksteissa ja väestöryhmissä.

Työllisyyden osalta tutkimustulokset viittaavat siihen, että muodollisella aikuiskoulutuksella on pääsääntöisesti myönteisiä vaikutuksia yleiseen työllisyystilanteeseen, vaikka se saattaa lyhyellä aikavälillä johtaa myös työllisyyden laskuun. Työllisyyttä koskevat tutkimustulokset kuitenkin vaihtelevat merkittävästi maiden taloudellisten olosuhteiden ja institutionaalisten tekijöiden mukaan. Aikuiskoulutuksen tukemisella vaikuttaisi olevan merkitystä yksilöiden työllisyyden parantamisessa. Erityisesti tietyille väestöryhmille, kuten ikääntyneille ja naisille, suunnatut koulutusohjelmat ovat osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi parantaa työllisyyttä pitkällä aikavälillä. Tutkimusten mukaan aikuiskoulutustuet vaikuttaisivat myös toimivan tehokkaasti matalasti koulutettujen työllisyyden parantamisessa.

Aikuiskoulutustukien kohdentumista koskevat tutkimustulokset osoittavat melko yksimielisesti, että tukitoimia olisi hyödyllisintä kohdentaa erityisesti matalimmin koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. Kohdentumista koskeva keskeinen kysymys vaikuttaisi olevan, miten matalasti koulutettuja ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia saataisiin motivoitua osallistumaan aikuiskoulutukseen. Tutkimuksissa korostuu tarve tarkastella aikuiskoulutuksen ja sen tukien vaikutuksia eri väestöryhmissä, alueellisesti sekä laajemmin sosiaalisessa ja taloudellisessa kontekstissa. Lisäksi on olennaista huomioida mahdolliset rakenteelliset esteet ja sosiaaliset tekijät sekä tarjota eri väestöryhmille monipuolisia kannustimia ja tukitoimia aikuiskoulutukseen osallistumisen lisäämiseksi.

Tutkielman tulosten voi tulkita tukevan teoriaosuudessa esiteltyä inhimillisen pääoman teoriaa, joka korostaa koulutukseen tehtävien investointien merkitystä inhimillisen pääoman ja yksilön tuottavuuden kasvattajina sekä talouskasvun mahdollistajina. Tulosten perusteella aikuiskoulutustukien voi myös nähdä olevan ylipäätään olennainen osa inhimillisen pääoman kertymisen prosessia, koska ne mahdollistavat yksilöille osaamisen päivittämisen ja uuden tiedon hankkimisen. Tutkimustulokset osoittavat, että aikuiskoulutuksella on yleensä positiivisia vaikutuksia työllisyyteen, mikä tukee inhimillisen pääoman teorian keskeistä ajatusta koulutuksen merkityksellisyydestä talouskasvun lisäksi myös työllisyyden edistämisessä.

Koulutuksen ja talouskasvun välisestä yhteydestä ollaan tutkimuksissa melko yksimielisiä (Valero 2021) ja etenkin muodollisella aikuiskoulutuksella on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen (Kilpi-Jakonen ym. 2014; McCall ym. 2016). Tätä taustaa vasten koulutusinvestoinneista, kuten nyt aikuiskoulutustuesta, leikkaamisella voi ajatella olevan

myös monia mahdollisia kielteisiä seurauksia inhimillisen pääoman näkökulmasta. Ilman korvaavaa vaihtoehtoa lakkauttamisen voi olettaa pidemmällä aikavälillä vähentävän muun muassa aikuiskoulutukseen osallistumista ja osaamista. Tämä puolestaan vähentää inhimillisen pääoman kertymistä ja voi sitä kautta vaikuttaa negatiivisesti työvoiman tuottavuuteen ja talouskasvuun. Kiinnostava kysymys on, riittääkö hallituksen ennakoima tuen lakkauttamisesta koitua 10 000 lisätyöllisen määrä kompensoimaan mahdolliset aikuisten kouluttautumisen vähenemisestä aiheutuvat haitat taloudelle ja työllisyydelle. Avoimeksi jää myös se, miten inhimillisen pääoman kerryttämisen myönteisiä talous- ja työllisyysvaikutuksia ylläpidetään aikuiskoulutustuen lakkauttamisen jälkeen.

Tutkielman tulokset näyttäisivät olevan linjassa Petteri Orpon hallituksen aikuiskoulutustuen lakkauttamista koskevien perustelujen kanssa etenkin sen osalta, että parempien talous- ja työllisyystulosten saavuttamiseksi aikuiskoulutustukia tulisi kohdentaa erityisesti matalasti koulutetuille ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. Luvussa 3 käsitellyissä suomalaista aikuiskoulutustukea koskevissa selvityksissä havaittiin aikuiskoulutukseen osallistumisen olevan Suomessa sosioekonomisesti epätasapainossa. Tämä epätasapaino on johtanut koulutusetuuksien kasaantumiseen erityisesti jo korkeakoulutuksen omaaville aikuisopiskelijoille. Suomalainen aikuiskoulutustuki on tähän saakka ollut vapaasti kaikkien hakukelpoisten hyödynnettävissä, mutta tutkielmassa saatujen tulosten perusteella täysi valinnanvapaus aikuisopiskelun suhteen johtaa todennäköisesti Suomessakin jo havaittuun korkeakoulutettujen yliedustukseen koulutuksessa. Aikuiskoulutustukien tehokkaampaa kohdentamista tietyille väestöryhmille puoltaa myös se, että tarkasteltujen tutkimusten mukaan yksilölliset tekijät, kuten ikä, sukupuoli ja koulutustausta sekä työhön liittyvät tekijät, kuten toimiala ja työsuhteen laatu, vaikuttavat aikuiskoulutuksesta saataviin hyötyihin. Näin ollen nykymuotoisen aikuiskoulutustuen lakkauttaminen talous- ja työllisyysperustein saa tukea, koska tutkimustulosten perusteella tehokkainta vaikuttaisi olevan monipuolisempien tukimuotojen tarjoaminen eri väestöryhmille.

Tutkielmaan liittyy aineistoon, menetelmään ja käsitteisiin liittyviä rajoituksia. Päätin tekstin luettavuuden ja selkeyden parantamiseksi käyttää tutkielman otsikoinnissa ja tutkimuskysymyksissä vain aikuiskoulutustuki-termiä, vaikka aineistossa käsitellään myös aikuiskoulutusta. Aikuiskoulutus ja aikuiskoulutustuet ovat termeinä tiiviisti sidoksissa toisiinsa, minkä vuoksi aikuiskoulutustuen voi mielestäni katsoa tässä yhteydessä kattavan myös aikuiskoulutuksen. Toisen olennaisen käsitteellisen valinnan tein päätyessäni käsittelemään ensisijaisesti aikuiskoulutustukien merkityksiä niiden vaikutusten sijaan. Päätös

perustuu tutkielman tavoitteeseen tarkastella laajempaa yleistä kuvaa aikuiskoulutuksen ja sen tukien merkityksistä talouden, työllisyyden ja kohdentumisen näkökulmista sen sijaan, että keskittyttäisiin pelkästään välittömiin, konkreettisiin ja mitattaviin vaikutuksiin.

Tutkielmasta saattaa joiltain osin saada liian yksinkertaistetun kuvan siitä, että aikuiskoulutustuet johtavat suoraviivaisesti tiettyihin seurauksiin. Tutkimusaiheen rajauksen vuoksi analyysissa ei ole erityisesti kiinnitetty huomiota siihen, miten esimerkiksi konteksti, vaihtoehtoiset selitykset, samanaikaiset tekijät ja asioiden monimutkaisuus ovat voineet vaikuttaa tarkasteltujen tutkimusten tuloksiin. Tutkimuskysymysten rajaus koskemaan vain kolmea aikuiskoulutustukien vaikutusalaa jätti tarkastelun ulkopuolelle myös joitakin sosiaalitieteellisesti olennaisia teemoja, kuten aikuiskoulutuksen ja sen tukemisen hyvinvointi- ja terveysvaikutukset sekä laajemmat yhteiskunnalliset ulkoisvaikutukset. Koulutukseen panostamisella voi tutkimusten mukaan esimerkiksi olla vaikutusta esimerkiksi köyhyyden ja rikollisuuden vähenemiseen (Kontio & Sailer 2017, 121), organisaatioiden suorituskykyyn, teknologiseen kehitykseen, innovaatioihin (Valero 2021, 576) sekä parempiin terveystottumuksiin, lisääntyneeseen kansalaistoimintaan ja sosiaaliseen liikkuvuuteen (Brewer ym. 2010, 194).

Aineisto on kooltaan rajallinen ja se on narratiiviselle katsaukselle tyypillisesti valikoitu ensisijaisesti palvelemaan tutkimustehtävää. Kattavasta tiedonhausta huolimatta kaikkea saatavilla olevaa aineistoa ei ole seulottu systemaattisesti, mikä mahdollistaa joidenkin keskeisten aineistojen ja tulosten jäämisen tutkielman tarkastelun ulkopuolelle. Narratiivista katsaustyyppiä onkin kritisoitu juuri tiedonhaun systemaattisuuden puutteesta (Efron & Ravid 2019, 21–22). Lisäksi aineisto on pääasiassa kansainvälinen, jolloin maiden väliset erot esimerkiksi institutionaalisissa rakenteissa, taloudellisissa tilanteissa tai koulutusjärjestelmissä asettavat haasteita tulosten vertailtavuudelle ja yleistettävyydelle. Tutkielman koherenssiin on myös voinut vaikuttaa se, että tutkimuskysymyksissä ja niihin vastaamisessa talous ja työllisyys erotettiin hieman keinotekoisesti toisistaan, vaikka käytännössä ne ovat vahvassa vuorovaikutuksessa ja hankalasti erotettavissa. Taloudellinen menestys kun edellyttää usein hyvää työllisyystilannetta ja päinvastoin (ks. esim. Keskuskauppakamari 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö 2024).

Tulevassa tutkimuksessa olisi hyödyllistä keskittyä aikuiskoulutuksen ja sen julkisen tukemisen talous- ja työllisyysvaikutusten kausaalisuhteen tutkimiseen. Nykyisissä tutkimuksissa ei aina voida olla varmoja ovatko myönteiset talous- ja työllisyysvaikutukset

johtuneet juuri aikuiskoulutukseen osallistumisesta (ks. esim. Field 2012, 889). Lisäksi aikuiskoulutuksen vaikutuksia olisi jatkossa hyödyllistä tarkastella erillisillä analyyseilla yksilöllisten ominaisuuksien, kuten sukupuolen, iän, koulutustason ja työmarkkina-aseman mukaan (Mitsundstrand 2019, 26), jotta saataisi tarkempaa tietoa koulutuksen vaikutuksista eri väestöryhmissä. Lisätutkimuksen tarvetta on havaittu myös liittyen yksilöiden hyvinvointivaikutuksiin, nykyisten ohjelmien toimintaan ja parantamiseen sekä aikuiskoulutuksen yleisiin vaikutuksiin. Näiden lisäksi tarkkojen kustannus-hyötyanalyysien tekeminen on tärkeää. (McCall ym. 2016, 634–635.)

Tutkielman kirjoitushetkellä on vielä epäselvää, tullaanko lakkautettavalle aikuiskoulutustuelle esittämään korvaavaa vaihtoehtoa, ja miten suomalaisten aikuisten kouluttautumista mahdollisesti jatkossa tuetaan. Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii parhaillaan työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella ehdotuksia keinoista, joilla jatkossa tuetaan kustannustehokkaasti aikuisten työuran aikaista kouluttautumista, parannetaan työllisyyttä ja tasapainotetaan valtion taloutta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023). Jatkotutkimuksessa olisi kiinnostavaa selvittää aikuiskoulutustukien yleisten vaikutusten sijaan aikuiskoulutustuen lakkauttamisen seurauksia. Näitä seurauksia olisi sosiaalitieteissä hyödyllistä tarkastella talous- ja työllisyysnäkökulman lisäksi esimerkiksi sosiaalisen eriarvoisuuden, työelämän tasa-arvon, koulutuspolitiikan, työelämän muutosten sekä poliittisen päätöksenteon näkökulmista. Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia, miten aikuiskoulutustuen lakkauttaminen suhteutuu tämänhetkisiin yleisiin elinikäistä oppimista koskeviin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin.

Lähteet

- Abramovsky, Laura & Battistin, Erich & Fitzsimons, Emla & Goodman, Alissa & Simpson, Helen (2011) Providing employers with incentives to train low-skilled workers: Evidence from the UK Employer Training Pilots. *Journal of Labor Economics*, 29(1), 153–193. <https://doi.org/10.1086/656372>.
- Becker, Gary (1994) *Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education*. 3. painos. New York: National Bureau of Economic Research.
- Becker, Gary (2006) The Age of Human Capital. Teoksessa Hugh Lauder & Phillip Brown & Jo-Anne Dillabough & A.H. Halsey *Education, Globalization & Social Change*. Oxford: Oxford University Press, 292–294.
- Brewer, Dominic J. & Hentschke, Guilbert C. & Eide, Eric R. (2010) Theoretical Concepts in the Economics of Education. Teoksessa Penelope Peterson & Eva Baker & Barry McGaw (toim.) *International Encyclopedia of Education*, 3. painos. Elsevier, 193–198.
- Broek, Simon & van der Linden, Josje & Kuijpers, Maria Anna Catharina & Semejin, Judith Hilde (2023) What makes adults choose to learn: Factors that stimulate or prevent adults from learning. *Journal of Adult and Continuing Education* 29(2), 620–642.
- Eduskunta (2024a) Eduskunnan täysistunnon 15.2.2024 pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2024 vp. Suullinen kysymys aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta (Tuula Haatainen sd). https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_6+2024+2.1.aspx (luettu 17.2.2024).
- Eduskunta (2024b) Eduskunnan täysistunnon 21.2.2024 pöytäkirja PTK 9/2024 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_9+2024.pdf (luettu 23.2.2023).
- Efron, Sara Efrat & Ravid, Ruth (2019) *Writing the Literature Review: A Practical Guide*. New York: The Guilford Press.

Eurydice (2023) Adult education and training – Finland.

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/adult-education-and-training> (luettu 21.2.2024).

Field, John (2012) Is Lifelong Learning Making a Difference? Research-Based Evidence on the Impact of Adult Learning. Teoksessa David N. Aspin & Judith D. Chapman & Karen Evans & Richard Bagnall (toim.) *Second International Handbook of Lifelong learning*. Springer, 887–897. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-2360-3>.

Görlitz, Katja & Marcus Tamm (2016) The Returns to Voucher-Financed Training on Wages, Employment and Job Tasks. *Economics of Education Review* 52, 51–62. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2016.01.004>.

HE 8/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Huttula, Tapio & Yli-Suomu Riikka-Maria (2021) Työllisyysrahasto työn murroksessa. Näkökulmana jatkuva oppiminen ja työkyvyn ylläpitäminen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2021:20. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5442-7> (luettu 26.2.2024).

Jarvis, Peter (2010) *Adult education and lifelong learning. Theory and practice*. 4. painos. Lontoo: Routledge.

Kauhanen, Antti (2021) The effects of an education-leave program on educational attainment and labor-market outcomes. *Education Economics* 29(6), 651–669. <https://doi.org/10.1080/09645292.2021.1929849>.

Kauhanen, Antti & Virtanen, Hanna (2021) Kannattavatko investoinnit aikuiskoulutukseen? ETLA Muistio nro 129. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-102.pdf> (luettu 30.12.2023).

- Keskuskaupakamari (2021) Talous ja työ. <https://kauppakamari.fi/vaikuttaminen/talous-ja-tyo/> (luettu 18.3.2024).
- Kilpi-Jakonen, Elina & Sirniö, Outi, & Martikainen, Pekka (2014) Adult learners in Finland: Formal adult education as an opportunity for reducing inequality. Teoksessa Hans-Peter Blossfeld, Elina Kilpi-Jakonen, Daniela Vono de Vilhena & Sandra Buchholz (toim.). *Adult learning in modern societies: An international comparison from a life-course perspective*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 204–222.
- Kontio, Kimmo & Sailer, Maximilian (2017) The state, market and education. Teoksessa Pauli Siljander, Kimmo Kontio & Eetu Pikkarainen (toim.) *Schools in Transition: Linking Past, Present, and Future in Educational Practice*. Rotterdam: SensePublishers, 115–136.
- Laki aikuiskoulutusetuuksista 28.12.2000/1276.
- Lausuntopalvelu (2024) Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/23407/2023. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=2be6090a-d191-4247-a26a-5aaa92e81a89> (luettu 17.2.2024).
- McCall, Brian & Smith, Janet & Wunsch, Conny (2016) Government-Sponsored Vocational Education for Adults. Teoksessa Eric A. Hanushek & Stephen Machin & Ludger Woessmann *Handbook of the Economics of Education*. Amsterdam: Elsevier, 479–652. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-444-63459-7.00009-9>.
- Metsämäki, Janne & Vanala, Merli (2020) Aikuiskoulutustuki turvana työn muutoksissa. *Talous ja Yhteiskunta* 4, 50–55. <https://labore.fi/wp-content/uploads/2020/12/ty42020.pdf> (luettu 16.1.2024).
- Mincer, Jacob (1984) Human Capital and Economic Growth. *Economics of Education Review* 3(3), 195–205. [https://doi.org/10.1016/0272-7757\(84\)90032-3](https://doi.org/10.1016/0272-7757(84)90032-3).

- Mitsundstrand, Tove (2019) A Review of the Research Literature on Adult Learning and Employability. *European Journal of Education* 54(1), 13–29.
<https://doi.org/10.1111/ejed.12321>
- OAJ (2023) Järjestöt: Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen pahentaa kuntien ja hyvinvointialojen työvoimapulaa. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2023/budjettiriihi-aikuiskoulutustuen-lakkauttaminen/> (luettu 8.2.2024).
- OECD (2020) Continuous Learning in Working Life in Finland. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2ffcffe6-en/index.html?itemId=/content/publication/2ffcffe6-en> (luettu 8.2.2024).
- OECD (2022), *Education at a Glance 2022: OECD Indicators*. OECD Publishing: Paris, <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>.
- OECD (2023) To what extent do adults participate in education and training? *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing: Paris.
<https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>.
- Valero, Anna (2021) Education and economic growth. Teoksessa Brian P. McCall (toim.) *The Routledge Handbook of the Economics of Education*, Lontoo: Routledge, 555–582.
<https://doi.org/10.4324/9780429202520-20>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022) Jatkuvan oppimisen lisääminen työelämässä. Työryhmän ehdotukset 9.5.2022. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/73a91bb4-564a-424e-9912-c91a12641e11/5f8c0aac-b154-4811-ab0d-30bcbf7c8664/MUISTIO_20220510090051.PDF (luettu 2.2.2024).
- Opintovapaalaki 9.3.1979/273.
- Pautasso, Marco (2019) The structure and conduct of narrative literature review. Teoksessa Mohammadali M. Shoja, Anastasia Arynchyna, Marios Loukas, Anthony D’Antoni, Sandra M. Buerger, Marion Karl & R. Shane Tubbs (toim.) *A guide to the scientific*

career: virtues, communication, research and academic writing. John Wiley & Sons, 299–310. <https://doi.org/10.1002/9781118907283.ch31>.

Ruhose, Jens & Thomsen, Stephan L. & Weilage, Insa (2019) The benefits of adult learning: Work-related training, social capital, and earnings. *Economics of Education Review* 72, 166–186. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2019.05.010>.

Salminen, Ari (2023) *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston raportteja 40. <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/15470/978-952-395-081-8%20%28PDF%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 3.2.2024).

Schwerdt, Guido & Messer, Dolores & Woessmann, Ludger & Wolter Stefan C. (2012) The impact of an adult education voucher program: Evidence from a randomized field experiment. *Journal of Public Economics*, 96(7), 569–583. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2012.03.001>.

Schultz, Theodore W. (1961) Investment in Human Capital. *The American Economic Review* 51(1), 1–17.

Seuri, Allan (2023) Jatkuvan oppimisen tukien ja etuuksien selvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:13. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164739/OKM_2023_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 2.2.2024).

Sosiaali- ja terveysministeriö (2023) STM asettaa työryhmän kehittämään työuran aikaista jatkuvaa oppimista. Tiedote 29.9.2023. <https://stm.fi/-/stm-asettaa-tyoryhman-kehittamaan-tyouran-aikaista-jatkuvaa-oppimista> (luettu 18.3.2024).

Suhonen, Tuomo (2018) Aikuiskoulutuksen rahoitus on kaukana tasa-arvoisesta. Tutkimustieto voi auttaa. Blogikirjoitus 10.10.2018. <https://www.sitra.fi/blogit/aikuiskoulutuksen-rahoitus/> (luettu 8.2.2024).

Tehy (2023) Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on kuin kirsikka kakun päällä.

<https://www.tehy.fi/fi/blogit/aikuiskoulutustuen-lakkauttaminen-kuin-kirsikka-kakun>

(luettu 8.2.2024).

Tieteen termipankki (2024) Tiedeneuvonta: narratiivinen katsaus.

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Tiedeneuvonta:narratiivinen_katsaus (luettu

10.3.2024).

Tilastokeskus (2023a) Aikuiskoulutukseen osallistuminen.

<https://www.tilastokeskus.fi/til/aku/kas.html> (luettu 4.2.2024).

Triventi, Moris & Barone, Carlo (2014) Returns to Adult Learning in Comparative Perspective. Teoksessa Hans-Peter Blossfeld, Elina Kilpi-Jakonen, Daniela Vono de Vilhena & Sandra Buchholz (toim.). *Adult learning in modern societies: An international comparison from a life-course perspective*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 56–75.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2024) Työllisyys. <https://tem.fi/tyollisyys> (luettu 18.3.2024).

Työllisyysrahasto (2022) Vuosikertomus 2022. https://talous.tyollisyysrahasto.fi/wp-content/uploads/Tyollisyysrahasto-vuosikertomus_2022.pdf (luettu 2.2.2024).

Työllisyysrahasto (2023a) Perustietoa aikuiskoulutustuesta.

<https://www.tyollisyysrahasto.fi/globalassets/etuuksien-liitteet/perustietoa-aikuiskoulutustuesta2.pdf> (luettu 4.2.2024).

Työllisyysrahasto (2023b) Tilastotietoa aikuiskoulutustuesta.

https://www.tyollisyysrahasto.fi/globalassets/hallitusohjelma2023/tilastotietoa_aikuiskoulutustuesta14082023.pdf (luettu 4.2.2024).

Työllisyysrahasto (2023c) Asiakkaan ääni. Aikuiskoulutustuen koettu vaikutus.

<https://www.tyollisyysrahasto.fi/globalassets/etuuksien-liitteet/tyollisyysrahastomediatiiedote22062023.pdf> (luettu 4.2.2024).

- UNESCO (2016) *3rd global report on adult learning and education: the impact of adult learning and education on health and well-being, employment and the labour market, and social, civic and community life*. <https://doi.org/10.54675/VBNT1558>.
- Valero, Anna (2021) Education and Economic Growth. Teoksessa Brian P. McCall (toim.) *The Routledge Handbook of the Economics of Education*. Lontoo: Routledge, 555–582. <https://doi.org/10.4324/9780429202520-20>.
- Valtioneuvosto (2020) Osaaminen turvaa tulevaisuuden. Jatkuvan oppimisen parlamentaariset linjaukset. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:38. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5> (luettu 14.2.2024).
- Valtioneuvosto (2023a) *Vahva ja välittävä Suomi*. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8> (luettu 2.2.2024).
- Valtioneuvosto (2023b) Sosiaaliturvakomitean välimietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:26. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164735/VN_2023_26.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 2.2.2024).
- Woodhall, Maureen (1987) Economics of Education: A Review. Teoksessa George Psacharopoulos (toim.) *Economics of education: Research and studies*. Elsevier, 1–8.

Liitteet

Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valikoituneet artikkelit

Tekijät(t), julkaisuvuosi, artikkelin nimi	Lähde	Aineisto ja menetelmät	Tutkimuksen tarkoitus	Keskeiset tulokset
Abramovsky, Laura & Battistin, Erich & Fitzsimons, Emla & Goodman, Alissa & Simpson, Helen (2011) Providing employers with incentives to train low-skilled workers: Evidence from the UK Employer Training Pilots.	<i>Journal of Labor Economics</i> , 29(1), 153–193.	Kyselytutkimukset ja haastattelut osallistujille (N = 5500) ja työnantajille (N = 8000) Lisäksi Labour Force Surveyn (LFS) aineisto (60 000 kotitaloutta).	Tarkastellaan Britanniassa käyttöön otettua poliittista ohjelmaa, joka kohdistui erityisesti heikosti koulutettujen työntekijöiden koulutukseen.	Ei löydetty tilastollisesti merkittävää näyttöä ohjelman vaikutuksesta koulutukseen hakeutumisessa ohjelman ensimmäisten kolmen vuoden aikana. Ohjelmaan sisältyi korkea nollavaikutus.
Broek, Simon & van der Linden, Josje & Kuijpers, Maria Anna Catharina & Semejin, Judith Hilde (2023) What makes adults choose to learn: Factors that stimulate or prevent adults from learning.	<i>Journal of Adult and Continuing Education</i> , 29(2), 620–642	109 artikkelia. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus.	Luodaan empiiristen tutkimusten avulla käsitteellinen malli aikuisopiskelun politiikan kehittämiseen. Tavoitteena on antaa poliittisille päättäjille parempia työkaluja kehittää interventioita, jotka edistävät tehokkaasti aikuisoppimista.	Esitellään uusi kykylähestymistapaan pohjautuva malli, jonka avulla on pyritään selvittämään mikä stimuloi ja estää aikuisia oppimasta. Mallin avulla on myös mahdollista tutkia aikuiskoulutusta edistäviä tekijöitä politiikkojen arvioimiseksi ja seuraamiseksi.
Field, John (2012) Is lifelong learning making a difference? Research-based evidence on the impact of adult learning.	Teoksessa David N. Aspin & Judith D. Chapman & Karen Evans & Richard Bagnall (toim.) <i>Second International Handbook of Lifelong learning</i> . Springer, 887–897.	Yhteenveto kahdessa brittiläisessä tutkimuskeskuksessa vuodesta 1999 alkaen tehdystä pitkäaikaistutkimuksesta.	Käsitellään elinikäistä oppimista ja sen etuja koskevaa pitkäaikaistutkimusta. Vetää yhteen aihetta käsitteleviä tutkimuksia ja tutkii aikuisoppimisen/elinikäisen oppimisen vaikutuksia politiikkaan, käytäntöihin ja jatkotutkimukseen.	Aikuiskoulutuksella on myönteinen vaikutus yksilöiden tuloihin, työllistettävyyteen ja henkiseen hyvinvointiin. Tulokset viittaavat positiiviseen suhteeseen aikuisopiskelun ja hyvinvoinnin välillä.
Görlitz, Katja & Marcus Tamm (2016) The Returns to Voucher-Financed Training on Wages, Employment and Job Tasks.	<i>Economics of Education Review</i> 52, 51–62	Osallistujien haastattelut 1. kierros (N = 5050) ja 2. kierros (N = 2210) Haastattelututkimus.	Tarkastellaan saksalaisen koulutusseteliohjelman tuottoa. Verrataan ohjelmaan osallistuneiden tuloksia niihin, jotka aikoivat osallistua koulutukseen, mutta eivät tehneet niin sattumanvaraisen tapahtuman vuoksi.	Ohjelmalla ei ollut vaikutusta palkkoihin ja työllisyyteen, mutta löytyi näyttöä siitä, että aikuiskoulutukseen osallistumisen jälkeen yksilöt olivat useammin sitoutuneet rutiiniin analyttisiin tehtäviin.
Kauhanen, Antti (2021) The effects of an education-leave program on educational attainment and labor-market outcomes.	<i>Education Economics</i> 29(6), 651–669.	Suomalainen tilastokeskuksen työnantaja-työntekijä-paneelidata (FLEED). Kattaa koko työikäisen väestön. Täsmäytysmenetelmä.	Käsitellään aikuiskoulutustuen vaikutusta työmarkkinatuloksiin ja koulutustasoon suomalaisten rekisteritietojen avulla.	Aikuiskoulutustuella havaittiin suuria myönteisiä vaikutuksia koulutustasoon ja ammatinvaihtoon. Vaikutukset ansioihin ja työllisyyteen olivat negatiiviset tarkastelujakson aikana ja sen jälkeen lähellä nollaa. Vaikutukset ovat positiivisempia vähemmän koulutetuille. Tuen kustannukset ylittävät huomattavasti sen hyödyt

Kilpi-Jakonen, Elina, Sirmiö, Outi, & Martikainen, Pekka (2014) <i>Adult learners in Finland: Formal adult education as an opportunity for reducing inequality.</i>	Teoksessa Hans-Peter Blossfeld, Elina Kilpi-Jakonen, Daniela Vono de Vilhena & Sandra Buchholz (toim.). <i>Adult learning in modern societies: An international comparison from a life-course perspective.</i> Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 204–222.	Suomen tilastokeskuksen pitkäaikaisrekisteriaineistot. Logistinen ja lineaarinen regressio.	Tarkastellaan aikuisia, jotka hankkivat uuden pätevyyden tai kokonaan uuden tutkinnon. Tutkitaan, mikä saa aikuiset lähtemään opiskelemaan ja miten heidän työmarkkinamahdollisuutensa kehittyivät ennen ja jälkeen opiskelun. Keskittyä muodolliseen aikuiskoulutukseen.	Aikuiskoulutus vähentää hieman työttömäksi joutumista. Pääasiassa korkea-asteelta valmistuminen lisää tuloja, mutta vähemmän aikuisilla kuin nuorilla ja vähemmän naisilla kuin miehillä.
McCall, Brian & Smith, Janet & Wunsch, Conny (2016) <i>Government-Sponsored Vocational Education for Adults.</i>	Teoksessa: Eric A. Hanushek & Stephen Machin & Ludger Woessmann <i>Handbook of the Economics of Education.</i> Amsterdam: Elsevier, 479–652.	Kirjallisuuskatsaus ja kuuden tapaustutkimuksen esittely.	Käsitellään valtion tukemia koulutusohjelmia yksityiskohtaisten tapaustutkimusten kautta. Tarkastellut maat: Tanska, Ranska, Saksa, Ruotsi, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat.	Työttömille suunnattujen työmarkkinakoulutusohjelmien tehokkuus riippuu taloudellisista olosuhteista ja ohjelman institutionaalisista piirteistä. Ohjelman vaikuttavuus liittyy positiivisesti työttömyysasteeseen ohjelman alkaessa.
Mitsundstrand, Tove (2019) <i>A review of the research literature on adult learning and employability.</i>	<i>European Journal of Education</i> 54(1), 13–29.	27 tutkimusartikkelia. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus.	Katsaus viimeisimpään kirjallisuuteen aikuiskoulutuksen työllistymisen tuloksista. Katsaus kattaa englanninkielisen kirjallisuuden vuodesta 2010 lähtien.	Aikuiskoulutus lisää ikääntyneiden työntekijöiden työllistettävyyttä ja työhön liittyviä tuloja. Tutkimusten laatu vaihtelee, minkä vuoksi on vielä tutkittava tarkemmin, miten ja miksi muodollinen ja epävirallinen aikuisoppiminen edistävät työllistettävyyttä eli kykyä löytää ja säilyttää työpaikka. Lisäksi tarvitaan pitkäjänteisempiä väestörekisteritietoihin perustuvia tutkimuksia sen selvittämiseksi, onko aikuiskoulutuksen sekä ikääntyneiden työntekijöiden työmarkkinoille osallistumisen välillä syy-seuraussuhde.

<p>Schwerdt, Guido & Messer, Dolores & Woessmann, Ludger & Wolter, Stefan C. (2012) The impact of an adult education voucher program: Evidence from a randomized field experiment.</p>	<p><i>Journal of Public Economics</i> 96, 569–583.</p>	<p>Swiss Labor Force Survey (SLFS). Satunnaisotos (N = 2437)</p> <p>Satunnaistettu kenttäkoe.</p>	<p>Arvioidaan laajamittaisen satunnaistetun kuponkiohjelman vaikutuksia aikuiskoulutukseen Sveitsissä.</p>	<p>Ei löydetty merkittäviä vaikutuksia ansioihin, työllisyyteen ja myöhempään koulutukseen vuoden kuluttua ohjelman päättymisestä. Vaikutukset ovat kuitenkin heterogeenisiä: matalasti koulutetut henkilöt hyötyvät todennäköisimmin aikuiskoulutuksesta, mutta käyttivät ohjelmaa vähiten. Tulokset asettivat kyseenalaiseksi kohdistamattomien kuponkiohjelmien tehokkuuden työmarkkinoiden tulosten edistämässä aikuiskoulutuksen kautta.</p>
<p>Stenberg, Anders & Westerlund, Olle (2016) Flexibility at a cost – Should governments stimulate tertiary education for adults?</p>	<p><i>The Journal of the Economics of Ageing</i>, 69–86.</p>	<p>Ruotsin väestö- ja korkeakoulurekisterit.</p> <p>Difference-in-difference - menetelmä.</p>	<p>Tarkastellaan väestörekisteritietojen avulla, kuinka korkea-asteen koulutukseen osallistuminen vaikuttaa aikuisten 29–55-vuotiaiden palkkoihin Ruotsissa.</p>	<p>Havaittiin positiivisia vaikutuksia, mutta vasta noin kymmenen vuotta opiskelun alkamisen jälkeen. Laskelmien mukaan yhteiskunnalle koituvat hyödyt ylittävät kustannukset, vaikka oletukset olisivat pessimistisiä.</p>
<p>Triventi, Moris & Barone, Carlo (2014) Returns to Adult Learning in Comparative Perspective.</p>	<p>Teoksessa Hans-Peter Blossfeld, Elina Kilpi-Jakonen, Daniela Vono de Vilhena & Sandra Buchholz (toim.). <i>Adult learning in modern societies: An international comparison from a life-course perspective</i>. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 56–75.</p>	<p>Adult Literacy Surveyen (IALS) data.</p> <p>Poikkileikkausanalyysi.</p>	<p>Analysoidaan aikuiskoulutuksen palkkatuottoja. Selvitetään takaavatko erilaiset aikuiskoulutuksen muodot erilaisia taloudellisia tuottoja 22 teollisuusmaassa. Lisäksi tarkastellaan liittyykö aikuiskoulutuksen tuottojen ylikansallinen vaihtelu systemaattisesti institutionaalisiin vaihteluihin.</p>	<p>Aikuiskoulutuksella on positiivisia vaikutuksia työllisyyteen suuressa joukossa teollistuneita maita. Epämuodollisen koulutuksen taloudellinen tuotto lyhyellä aikavälillä on systemaattisesti suurempaa kuin muodollisen aikuiskoulutuksen tuotto. Tuotot vaihtelevat huomattavasti maiden välillä, mikä johtuu todennäköisesti institutionaalisten eroista, erityisesti muodollisessa aikuiskoulutusjärjestelmässä.</p>